KRO

1424 E26.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK
0538 7607

55
d-

A

58733

Uitgegeven ter gelegenheid van
het vijf en twintig jarig bestaan
van de Katholieke Radio Omroep
MCML

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Ter gedachtenis aan
Pastoor L. H. Perquin O.P.

H O E H E T B E G O N

DE dageraad van de K.R.O. gloorde in het kristallen tijdperk der radiotelefonie. Nog waren de dagen van de kristaldetector niet geteld, nog beseften de luisterende en zendende amateurs nauwelijks, dat de radio meer dan enkel object van vermaak of reclame kon zijn, of er verscheen in de avondbladen van 4 Februari 1925 een kort bericht, aan welks historische betekenis geen hedendaagse sterveling meer kan twijfelen.

„Wij vernemen nader," zo verluidde het daar, „dat het voornemen bestaat in navolging der Christelijke Radiovereeniging en den Christelijken Omroep ook te komen tot hetzelfde van Rooms-katholieke zijde. Voor de verwezenlijking van het laatste plan „de Omroep" vooral, zijn evenwel niet onaanzienlijke bedragen noodig. Nu echter kan reeds worden medegedeeld, dat er te dien aanzien zekere toezeggingen zijn gedaan. Degenen, die sympathiseeren met bovengenoemde plannen, worden verzocht daarvan te doen blijken door het zenden van hun naamkaartje met adres aan den zeereerwaarden pater L. H. Perquin O.P., pastoor der H. Dominicuskerk, Spuistraat 12, Alhier. Waar met den R.K. Omroep eventueel gehoopt wordt het geheele land te bereiken, zijn ook vanzelf sympathiebetuigingen van buiten de hoofdstad zeer welkom. Het gaat hier om een groote en goede zaak, welke geheel Katholiek Nederland mede moet helpen verwezenlijken."

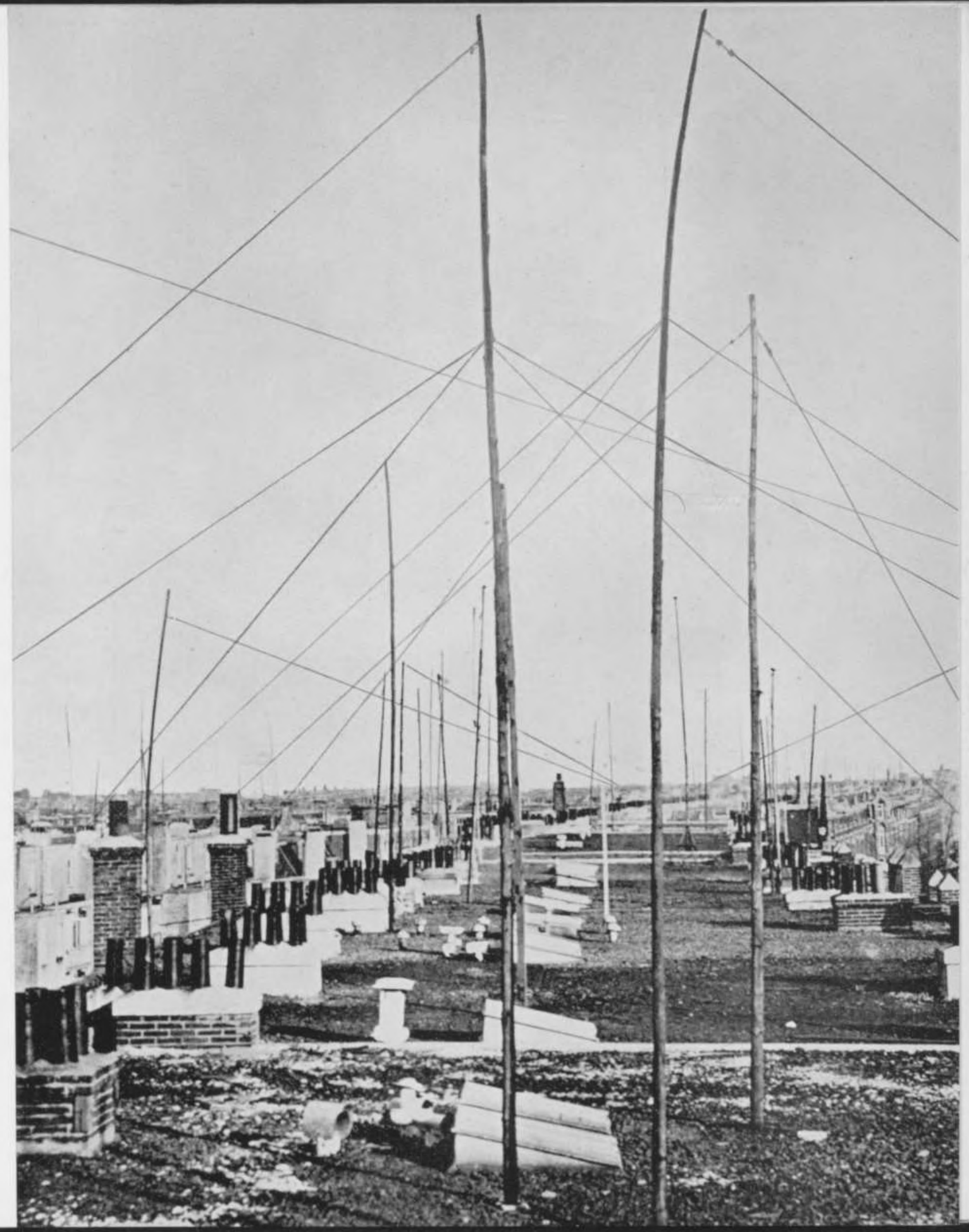
Hoe was Pastoor Perquin tot dit merkwaardig initiatief gekomen? „Ik wist niets van radio," bekende hij later, „ik kende geen toestel, ik was geen amateur. Doch mijn aandacht werd getrokken door wat door anderen met de radio werd gedaan, en door de radio beoogd. Daarop ben ik door gaan redeneren, en ik zag hier zulk een ontzaglijke ontwikkeling van de techniek, dat het achterblijven van de Katholieken hier een gevaar moest worden, en een groot gevaar."

Daarenboven las Pastoor Perquin de ingrijpende betekenis van de radio uit de ijver waarmede anderen zich inspanden om dit nieuwe communicatiemiddel in hun bezit te krijgen. Onberekenbare mogelijkheden, weidse perspectieven openden zich voor zijn apostolische geest. Die draden en latten op de daken en de kastjes met enige gloeilampen binnenskamers, welk een machtige hulpmiddelen konden zij niet worden om de Katholieke levens- en wereldbeschouwing te verbreiden!

„De radio is een vervolmaking van ons apostolaat. Want wat door Katholieken wordt geschreven, wordt door niet-Katholieken niet gelezen, maar het gesproken woord wordt wel beluisterd. Bovendien moeten we een Katholieke radio hebben om tegengif te geven."

Velen in den lande deelden blijkbaar zijn inzicht, want daags na de oproep van 4 Februari reeds bereikten tal van visitekaartjes de pastorie in de Spuistraat.

Hoe het begon –
„die draden en latten op de daken …"

Pastoor Perquin had toen al een vermaardheid verworven als een der machtigste propagandisten van de Katholieke pers. Zelve had hij, als hoofdredacteur van „De Bazuin", jarenlang de pen gevoerd. Vers in het geheugen lagen nog zijn bekende conferenties voor niet-Katholieken. Maar al deze belangrijke acties, zo tussen ander werk door ondernomen, waren nog slechts een begin. Nu offerde deze herder ener grote Amsterdamse parochie een „otium cum dignitate", dat voor hem in het nabije verschiet lag, blijmoedig op om zich te wijden aan een taak, welke voor menigeen een levenstaak zou zijn.

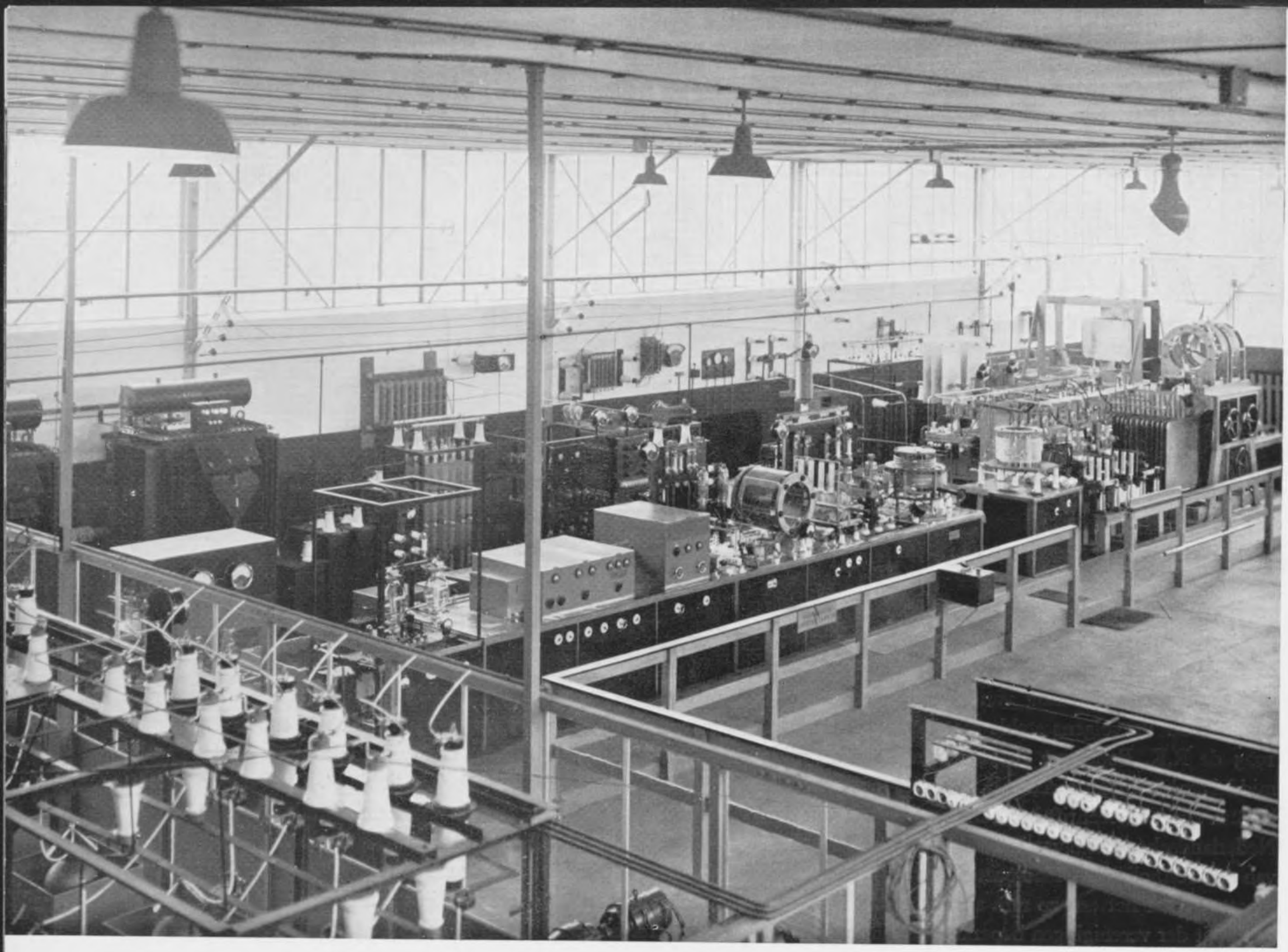
Waar het begon: „Het Stadhuis van Hoorn" ofwel de parochiekerk van de H. Dominicus aan de Spuistraat te Amsterdam.

D E O R G A N I S A T I E

AL dadelijk stond Pastoor Perquin voor het probleem, hoe de duizenden Katholieke luisteraars, knutselaars en amateurs te organiseren om zodoende te komen, zij het niet tot een eigen omroep, dan toch tot katholieke uitzendingen. Daartoe werd op initiatief te Amsterdam een „Katholieke Radiovereeniging" opgericht. Den Haag volgde als tweede, en weldra vormden zich spontaan in verschillende districten van ons land plaatselijke verenigingen, die zich vervolgens op 23 April 1925 verenigden tot één bond.

Had hiermede de organisatie der radio-enthousiasten voorlopig haar beslag gekregen, het initiatief van Pastoor Perquin leidde ook tot het andere gewenste effect. Vooreerst waren de verenigingen statutair verplicht, de totstandkoming van een eigen omroep te bevorderen. Vervolgens stelde met ingang van 1 Mei 1925 de R.K. Bond aan Pastoor Perquin een strijdmiddel ter beschikking in de „R.K. Radio-Gids", zijnde luidens zijn onderschrift het „Officieel orgaan van den Nederlandschen Bond van R.K. Radiovereenigingen en van den Katholieken Draadloozen Omroep". Men overschatte echter het een zo min als het ander. Want de activiteit der verenigingen beperkte zich alsnog binnen eigen kring, en de redactie van het radioblad stelde ter inleiding nadrukkelijk vast, dat „wij op de eerste plaats wenschen te zijn een technisch radioblad". Dat Pastoor Perquin op 29 Maart 1925 met de hem eigen beslistheid kon mededelen: „Het staat thans vast, dat in het najaar de eerste uitzendingen van een Katholiek program zullen plaats hebben", daarvoor blijft katholiek Nederland allereerst hemzelve dank verschuldigd.

Links: het interieur van de N.S.F.-zender te Hilversum.

Laten wij de Pastoor hieromtrent zelve getuigen:
„Louter om principieele redenen, ben ik begonnen .... ja, eigenlijk op m'n eentje. Ik wist een garantie te krijgen voor twaalfhonderd gulden. Er was tegenwerking te overwinnen .... maar er was ook medewerking en sympathie. Met veel moeite hebben we van de N.S.F. (Nederlandse Seintoestellen Fabriek) één avond gekregen en nu en dan gelegenheid voor kerkuitzendingen. Met enkele Amsterdamsche heeren vormde ik toen een klein comité*. Op Rozenkranszondag, den eersten Zondag in October 1925, had van de Amsterdamsche Sint-Dominicuskerk de eerste uitzending plaats. Toen heb ik zelf de eerste preek per radio uitgezonden: een preek over Moeder Maria." Een groot moment in de ontwikkeling van de Katholieke Omroep ligt in dit getuigenis vastgelegd. De eerste katholieke uitzending had plaats gevonden. Nu restte nog, aan deze en volgende uitzendingen een hechte grondslag te geven. Onverpoosd werkten Pastoor Perquin en zijn comité verder aan de uitwerking der plannen.

* Volledigheidshalve dient te worden vermeld dat in het comité zitting hadden: Pastoor L. H. Perquin, Constant Twaalfhoven, M. J. van den Biggelaar en Paul A. M. Speet.

Reeds in de R.K. Radio-Gids van 30 October 1925 verscheen de gedenkwaardige aankondiging:
„24 November begint de R.K.R.O. officieel en zal van dien datum af geregeld iederen Dinsdagavond uitzenden. De kerkuitzendingen hebben geregeld plaats om de drie Zondagen; gelijk ook de morgenwijding."
Twee weken later vulde Pastoor Perquin deze mededeling als volgt aan:
„Het zal onzen lezers zeker veel genoegen doen te vernemen, dat te beginnen met 24 November a.s. de K.R.O iederen Dinsdagavond den zender der N.S.F. tot zijn dispositie heeft en de H.D.O. voor die uitzending in welwillendheid niet onderdoet en ons zijn orkest onder directie van Lupgens tot illustratie van die avonden afstaat.
Het is een voorloopige toestand, die in het leven wordt geroepen. Zoodra de Staatscommissie definitieve besluiten heeft genomen zal er waarschijnlijk op een of andere wijze verandering komen."
Terloops zij opgemerkt, dat, terwijl de ondertitel van de gids nog spreekt van „Katholieke Draadlooze Omroep", deze in het bericht van Pastoor Perquin voor het eerst wordt aangeduid met de initialen K.R.O.

DE EERSTE UITZENDING

OVER de gedenkwaardige eerste uitzending willen wij de heer Paul A. M. Speet aan het woord laten. De huidige directeur was een der werkers van het eerste uur en als zodanig belast met de meest uiteenlopende bezigheden bij de jonge omroep. Ook het omroepen behoorde tot zijn taak. ,,De eerste uitzending,'' aldus de heer Speet, ,,zou een beetje solemneel gaan en daarom moest van dit heuglijke feit den luisterenden volke in verscheidene talen worden kond gedaan. In verband hiermede had een kennis Pastoor op mij attent gemaakt, en al gauw kreeg ik een telefoontje uit de Spuistraat met het verzoek, of ik eens wilde aankomen. Ik was toen nog in de industrie werkzaam en u begrijpt dus wel, dat ik geen flauwe notie had, wat ,,omroepen'' zoal inhield. Het enige wat ik goed begreep was, dat ik me onsterfelijk belachelijk zou maken als ik voor de microfoon een flater beging. Ik kwam dus nogal geëmotionneerd in Pastoors kamer. Pastoor zat juist voor een — in die tijd hoogst modern — toestel en manoeuvreerde met tal van knoppen en spoelen, wat mij geweldig imponeerde. Ik kreeg dadelijk een prettige indruk van onze radiopastoor. Hij gaf me een sigaar, stelde me amicaal gerust over dat netelige ,,omroepen'', waarop ik het helemaal niet begrepen had, en bleef tegelijk zakelijk, zo zakelijk zelfs, dat we, toen ik nog geen vijf minuten binnen was, de tekst al zaten op te stellen, die 's avonds voor de microfoon gezegd moest worden. Daarna liepen we het programma nog eens door en richtte Pastoor mijn eerste wankele schreden in de doolhof van muziek en zang. We spraken vervolgens een trein af naar Hilversum, en toen werd ik op een fatsoenlijke manier de deur uitgebonjourd ,,omdat er nog zoveel te doen was''.

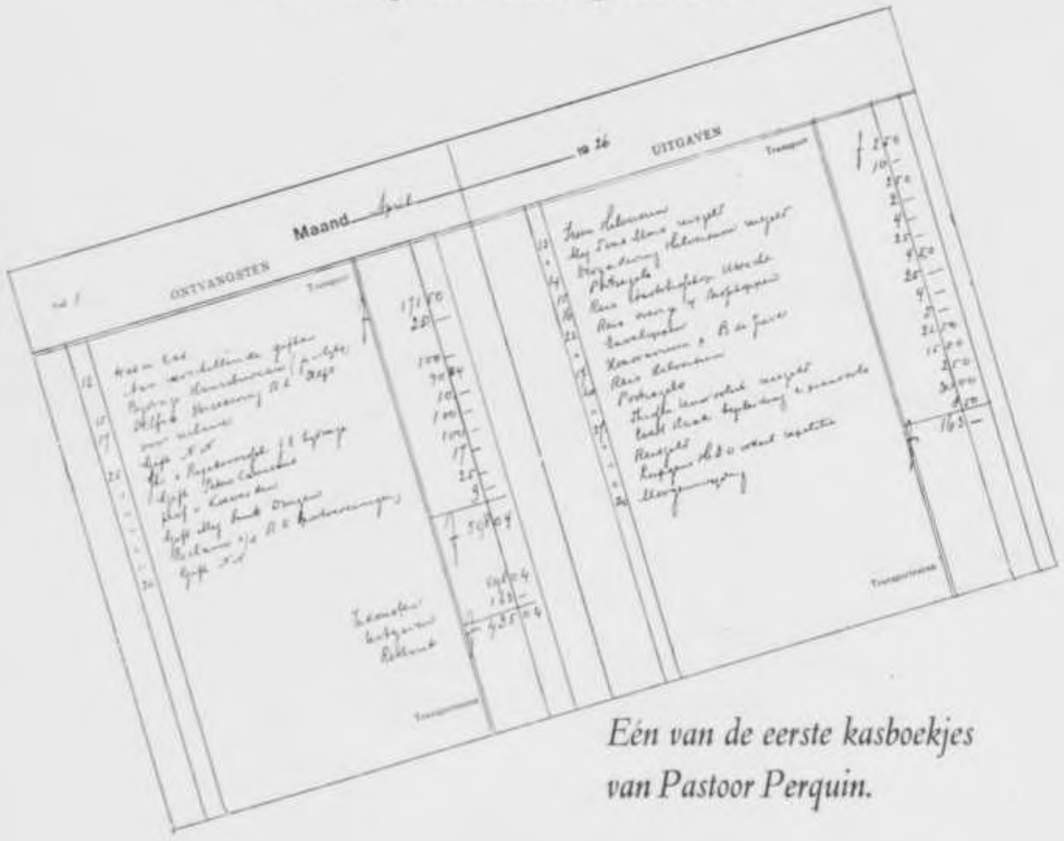
In de trein leek het wel, of we naar de paardenrennen gingen, zo zaten we alle kansen van succes en fiasco te wegen. Maar Pastoor bleef onverstoorbaar optimistisch; hij gaf ons, dat wil zeggen de koorzangers van de Sint-Dominicuskerk en mij, allerlei goede raad, zodat wij ten slotte tamelijk welgemoed in de N.S.F.-studio belandden. Studio was een wel wat weidse naam voor een gewone, flinke kamer, de wanden bekleed met blauw laken, dat in golvende plooien neerhing tot op de grond. Het was er snikheet door de sterke lampen, die van de zoldering hingen; je had het gevoel dat je in die atmosfeer zat uit te drogen tot een mummie. Maar goed, Pastoor met zijn mannetjes waren dus in de studio verschenen. Even later kwam ook het orkestje binnen, en toen ook onze eerste spreker, professor Gerard Brom, was gearriveerd, was alles ,,klaar voor uitzending''. Er heerste een plechtige stilte. Pastoor was al in een leren fauteuiltje neergezegen voor zijn openingsspeech, en ik strekte mijn bevende hand uit om ,,de microfoon te openen'', toen ineens de deur openging en een brutale

persfotograaf zich, met toestel en al, een weg baande tussen armen en benen van de stijf opeengepakte koorzangers en orkestleden. Pastoor moest nog even ,,genomen worden"; ziet u, hier is de foto . . . .
Toen de rook van het ,,Blitz" was opgetrokken en de fotograaf verdwenen, konden we weer verder gaan. Ik schakelde het rode lampje in boven de microfoon, (ik herinner me nog, dat ik me toen bovenaards gewichtig voelde), en dat was een sein voor de technicus en ook voor de mensen in de studio zelf. Want het heette toen: ,,Brandt het rode licht, dan ,,koppen dicht"." En toen hield Pastoor zijn openingsspeech . . . ."

O P B R E D E R E B A S I S

ER werden dus Katholieke uitzendingen gehouden, er was een Katholieke Radio Omroep tot stand gekomen.

Eén van de eerste kasboekjes van Pastoor Perquin.

De toenmalige status van onze Omroepvereniging werd door M. J. van den Biggelaar aldus geschetst:
,,De K.R.O. stond en staat buiten de organisatie der R.K. Radio-amateurs, al is er nauw persoonlijk contact tusschen het comité voor den K.R.O. en het voorloopig Bondsbestuur, waarin het verband tusschen de R.K. Radiovereenigingen bereids zijn uitdrukking vond." De K.R.O. was dus een zelfstandig instituut. ,,In dit verband," aldus vervolgt de heer van den Biggelaar, ,,willen we er op wijzen, dat de middelen van alle R.K. Radiovereenigingen bij lange na niet opgewassen zouden zijn tegen de financieele consequenties, welke de K.R.O. reeds stelde en welke de instandhouding van den K.R.O. zal stellen." En dan volgt de belangrijke passage: ,,Maar afgezien daarvan is de K.R.O. bovendien een instelling niet alleen van of voor de R.K. Radio-amateurs. De belangrijkheid en beteekenis van

het instituut brengen mee, dat het een breedere ondergrond moet hebben; het is een zaak, welke ongeacht haar toekomstigen vorm, geheel Katholiek Nederland aangaat en een volledige vertegenwoordiging van Katholiek Nederland in den K.R.O. is dan ook in voorbereiding."

Want wat was er inmiddels gebeurd?

Pastoor Perquin heeft er zelve steeds op gewezen, dat niet hij als de feitelijke stichter van de K.R.O. moest worden beschouwd. Wel was hij begonnen met voor één avond in de week de N.S.F.-zender te huren, maar de feitelijke oprichting van de K.R.O. is, zo zeide hij, middels de voorzitter van de Apologetische Vereniging „Petrus Canisius", dr W. van Koeverden, uitgegaan van het Doorluchtig Episcopaat.

Vrijwel van den beginne af had dr W. van Koeverden, professor aan het seminarie te Culemborg, zich aangesloten bij Pastoor Perquin en hem bij diens streven naar een eigen omroep grote morele steun verleend. Op het gebied van omroeppolitiek was deze priester geen leek; hij had zitting gehad in de officieuze commissie-Posthuma, welke ondanks het verzet der enkele rechtse leden de ontwikkeling van de radio in „neutrale banen wilde leiden," en behoorde met Pastoor Perquin en de voorzitter van de N.C.R.V. tot de rechtervleugel van de, toen pas geïnstalleerde „Regeeringscommissie voor den Nationalen Draadloozen Omroep" (commissie Ruys de Beerenbrouck).

dr W. van Koeverden

Dr van Koeverden was het, die de onontbeerlijke relaties met de Nederlandse bisschoppen aanknoopte. Weldra werd hij vanwege het Episcopaat als geestelijk adviseur aan het bestuur van de K.R.O. toegevoegd en belast met de opdracht de vereiste „breedere ondergrond" voor de K.R.O. te formeren. Dr van Koeverden richtte toen, overeenkomstig zijn opdracht, tot een tiental organisaties het verzoek om zich te doen vertegenwoordigen in een commissie voor de Katholieke Radio Omroep. Deze commissie kwam op 12 April 1926 in het „Kasteel van Antwerpen" te Utrecht bijeen.

D E S T A T U T E N

OP deze vergadering bracht dr van Koeverden een stel volledig door hem ontworpen statuten ter tafel.

De K.R.O., zo zeide hij, was een culturele instelling, welke ten doel had, de Katholieke cultuur in al haar volheid uit te dragen. Middelen om dit doel te verwerkelijken waren: radio-telefonische uitzendingen, propaganda in de pers en anderszins, en de middelen welke het bestuur dienstig zou oordelen ter bereiking van het gestelde doel.

Aangezien dus dit bestuur een belangrijke taak was toebedeeld moest het niet onderworpen zijn aan een wisselvallig kiesstelsel, maar stabiliteit vertonen. De K.R.O. moest daarom niet een vereniging, maar een stichting zijn. Bovendien moest zulk een bestuur noodzakelijk nog drie eigenschappen hebben, te weten:

1. het moest ons Katholieke volksdeel in zijn grote lijnen vertegenwoordigen;
2. het moest samengesteld zijn uit vooraanstaande mannen, die geschikt geacht worden leiding te geven;
3. het moest de luisteraar gelegenheid geven, zijn verlangens kenbaar te maken.

Men ging hiervan uit, dat de grote standsorganisaties met die op godsdienstig en wetenschappelijk gebied, samen ons volk vertegenwoordigen. Door nu aan deze organisaties het recht te verlenen een afgevaardigde voor het bestuur te benoemen, was men verzekerd, daarin vooraanstaande persoonlijkheden te krijgen, en tevens vond iedere luisteraar, van welke rang of stand ook, in de bestuurder van zijn organisatie een verdediger van zijn belangen. Bovendien werd aan de radioluisteraars nog een voorsprong gegeven, doordat zij nog een afzonderlijke vertegenwoordiger konden benoemen in het bestuur.

Wij kunnen bogen op een gestadige groei en ontwikkeling van ons omroepinstituut, ook in de jaren van malaise en werkloosheid. Juist de groei in deze moeilijke jaren leverde het onomstotelijke bewijs, dat de K.R.O. zich mocht verheugen in de sympathie en het daadwerkelijk medeleven van een belangrijk deel der Nederlandse bevolking.

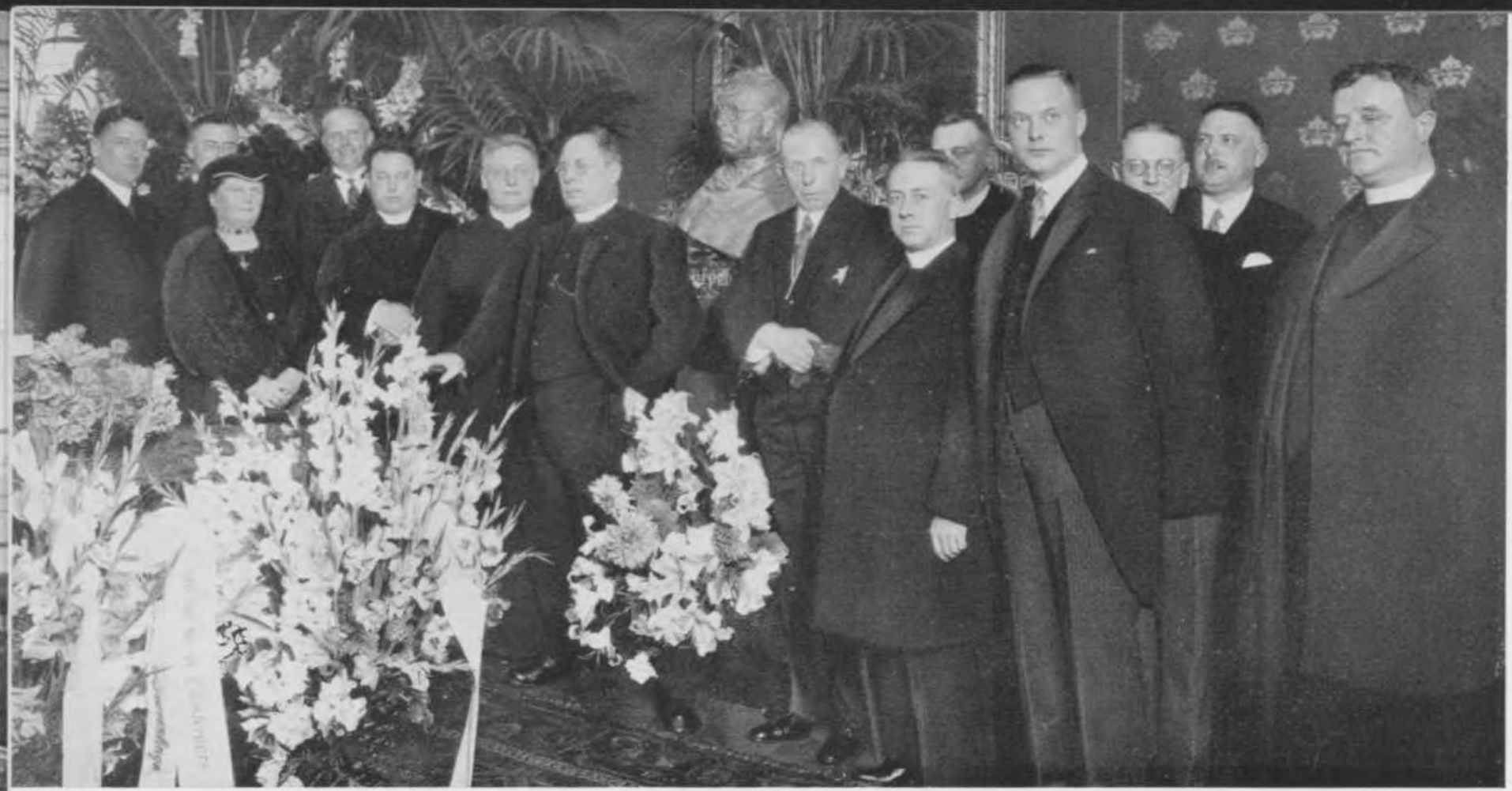
Dit bleek al dadelijk toen men met een „Manifest aan de Katholieken van Nederland" en een luistervinkenactie voor de microfoon een beroep deed op de geestelijkheid en het grote publiek, om de K.R.O. ook geldelijk te steunen.

Maar naast de steun van de vele naamlozen, hebben het heilig idealisme, de onvermoeibare arbeidszin en het onverwoestbaar optimisme van enkelen de groei en latere wijde vlucht van de K.R.O. mogelijk gemaakt en bevorderd. Wij denken hier op de eerste plaats aan de stichter en voorzitter zelve van de K.R.O.

DE RADIO-PASTOOR
DIE EEN RADIO-APOSTEL WERD

MIJN ideaal was dat van de zielzorger, de „Omroeppastoor", aldus kenschetste Pastoor Perquin de geest, waarin hij de omroep leidde. En vervolgens: „Steeds is mijn streven geweest met den radio-omroep de geest van toenadering en onderlinge waardeering te doen toenemen onder de verschillende richtingen in ons land op godsdienstig gebied.
. . . . Ook het nationaal voelen, in den goeden zin van het woord en in de aloude opvatting van de zaak, van onze luisteraars, welke dan ook, te versterken, is altijd mijn doel geweest, de K.R.O. moet zijn en blijven een Katholieke omroep, maar evenzeer een nationale."
De voorzitter van de N.C.R.V. heeft bij zijn overlijden niet om niet zijn trouw geroemd: de getrouwheid aan zijn vrienden, aan zijn gegeven woord, aan het beginsel waaraan hij zijn leven had gewijd. Daarbij was Pastoor Perquin begaafd met een zeldzaam practische geest; zonder veel omhaal van woorden ging hij stap voor stap vooruit, wetend wat direct bereikt kon worden, wachtend op de gebeurtenissen van een volgend stadium. Dat hij, herhaaldelijk voor grote moeilijkheden geplaatst, er mee wist te spelen, dankte hij aan zijn Godsvertrouwen, aan zijn wilskracht, zijn geestdrift, zijn ontembare strijdbaarheid, die wel eens de schijn van strijdlust aannam, zijn geweldige arbeidzaamheid, waarbij hij anderen evenmin ontzag en met name aan talrijke commissies en zijn medewerkers handenvol werk bezorgde. Zijn kracht was, dat het leek

Pastoor Perquin op de dag van zijn veertigjarig priesterfeest met het bestuur van de K.R.O. Links van de jubilaris dr van Koeverden.

of hij ,,er altijd was". Wie zijn best deed, kon alles bij ,,Pastoor" gedaan krijgen. Had hij een redelijk voorstel te doen, hij vond bij zijn voorzitter een willig oor en werd met een ,,probeer het maar, dan zullen wij wel zien" in zijn waarde gelaten. Steeds kon hij, ook zonder te voren belet aan te vragen, bij ,,Pastoor" terecht om zijn hart uit te storten. Beging hij fouten, dan kon hij er zeker van zijn, dat de pil der reprimande verzoet zou worden met een ,,maar ja, ik maak zelf de hele dag ook vergissingen". Want hij behoorde tot de ,,medewerkers", een term, welke Pastoor Perquin nadrukkelijk bezigde in plaats van het woord ,,personeel", dat hem een gruwel was. Als ieder geboren leider wist hij zijn mensen tot zelfwerkzaamheid te prikkelen. ,,Je voelde, dat de zaak je nodig had", ,,je bemerkte, dat je óók belangrijk was"; deze en soortgelijke uitlatingen bewijzen nog heden ten dage, welk een opvoedende kracht er van deze priester uitging.

Zijn patriarchaal karakter gaf de medewerkers het gevoel, tot een eigen, bijzondere K.R.O.-familie te behoren. De durver en doordrijver, die zijn onomstootbare principen tegen storm en wind in tot gelding

bracht, was met een ,,gulden hart" bezield. Niet alleen won de zielzorger het in hem herhaaldelijk van de voorzitter en zakenman, hij zorgde ook voor zijn medewerkers als een vader. Zijn kamer in de Spuistraat, en later op het ,,Torentje", stond steeds voor hen open. Wie een belangrijke stap in zijn leven ging ondernemen, kon zich daar te voren met Pastoor beraden.

Pastoor placht met de zijnen graag op een voet van vertrouwelijkheid te verkeren. Het was verwonderlijk hoezeer deze ogenschijnlijk zo harde man, ,,die zelden vriendelijk keek", daarbij steeds de juiste toon wist te treffen, al nam hij ook wel graag iemand met de hem eigen, wat ruwe humor, op de korrel. Hij was de gulheid zelve.

Smaad, zowel als loftuiting, beide hem in zo rijke mate ten deel gevallen, lieten zijn diepste wezen onberoerd. Hij heeft het, bij gelegenheid van zijn zeventigste verjaardag, zelve verklaard:

,,Als er kruitdamp om mij heen trok, kon ik mijzelf altijd verplaatsen in de mentaliteit van mijn tegenstanders, hun werk van hun standpunt uit begrijpen en aanvoelen, dikwijls waardeeren.

Als er wierookwolken om mij henen zwaaiden van menschen, die mijn werk toejuichten, was ik hun dankbaar voor hun moreele steun; nooit echter heeft, in het minst ook maar, die wierook mij het nuchtere gevoel en het scherp gezicht ontnomen, zoo noodig voor de groote zaak, die wij voorstonden."

Daarom ook kon bij gelegenheid van de zeventigste verjaardag van Pastoor Perquin, namens voormalige tegenstanders een hunner verklaren:

,,De Pastoor is in weerwil van de omroep-kruitdamp, die ook om zijn persoon niet zuinig heeft gewolkt, ook buiten zijn kring een geachte en geëerbiedigde figuur gebleven."

De Heer Kan tot minister Perquin: „Vóór ik Uw geheime instructies aan de R. K. burgemeesters gelezen had, verbeeldde ik mij heusch, dat ik zelf minister was."

De „omroep-kruitdamp". Spotprenten uit de tijd, toen de radio nog in de kinderschoenen stond. Links: pastoor Perquin had de Katholieke burgemeesters meegedeeld welke houding leden van de Katholieke Staatspartij, naar zijn inzicht, dienden aan te nemen, ten opzichte van de radiodistributie. De prent rechts spreekt voor zichzelf.

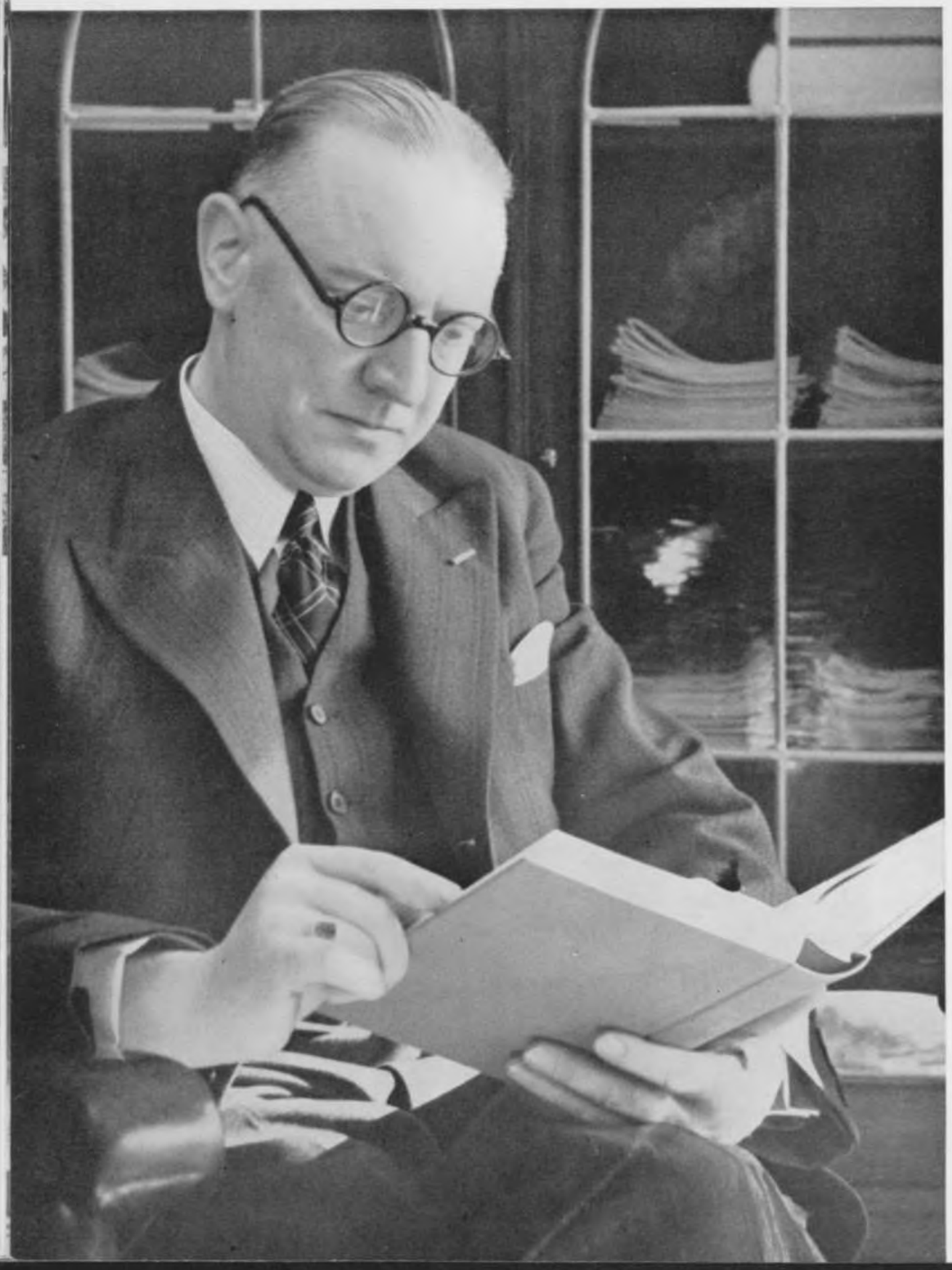

Het einde kwam betrekkelijk onverwacht.
Trok zijn uitvaart een overweldigende belangstelling, zijn begrafenis geleek welhaast een triomftocht. Diep ontroerend was het ogenblik, waarop het stoffelijk overschot gereden werd voorbij de K.R.O.-studio, een laatste afscheidsgroet van de stichter aan zijn levenswerk. Op het kerkhof van het Albertinum-klooster te Nijmegen is hij in alle eenvoud ter ruste gelegd. Blijve Pastoor Perquin in aller dankbare herinnering voortleven als „het toonbeeld van de moderne prediker, die met zeldzaam klare blik en moedig volgehouden idealisme, in een geest van krachtdadig geloof, bij mannelijken eerbied voor het gezag, onkreukbaar en vrijmoedig de nieuwste vindingen van het menselijk vernuft — de pers en de radio — mobiel wist te maken voor de uitbreiding van het rijk Gods op aarde". (Tekst bidprentje.)

Het stoffelijk overschot van de stichter van de K.R.O. opgebaard in de St. Dominicuskerk te Amsterdam.

Na afloop van de plechtige uitvaart trok de lijkstoet op weg naar Nijmegen langs de Studio te Hilversum.
Links: Het graf op het kerkhof van het Albertinumklooster.

GROTE verdiensten voor de K.R.O., zowel als voor de Omroep in Nederland heeft zich eveneens verworven Paul A. M. Speet. Geboren op 8 Juli 1896, was hij, zoals uit ons verhaal van de eerste uitzending reeds gebleken is, een der vroegste en naaste medewerkers van Pastoor Perquin. De aanleiding tot het eerste contact met de omroep was de kennis van vele talen, die hij zich had eigen gemaakt. Want al had Paul Speet zich na zijn gymnasiale en universitaire opleiding al spoedig op industrieel terrein begeven, toch was hij voortgegaan, zijn aanleg op philologisch gebied te ontplooien, een talent, dat hij met zijn helaas te vroeg ontslapen broeder deelde. Wie vele talen kent zal doorgaans veel lezen en zijn culturele belangstelling vergroten. Dit was het geval met de heer Speet, die aldus in zijn persoon op gelukkige wijze twee eigenschappen verenigde, onmisbaar voor de omroepman: zakelijk inzicht, gescherpt bij het werk aan een belangrijke Nederlandse industrie, gepaard aan culturele interesse. Het is dan ook geen wonder, dat Pastoor Perquin zich zijn medewerker niet liet ontglippen. Een fraaie carrière lag als het ware voor hem uitgestippeld. Tot 1931 was Paul A. M. Speet secretaris van de K.R.O., een titel voor talloze bezigheden, die aan geen enkel ander secretariaat verbonden zijn. Maar juist deze verscheidenheid in zijn dagelijkse beslommeringen stelde hem in staat, zich een kennis van het radiobedrijf, zijn techniek, zijn organisatie en zijn

Paul A. M. Speet, sedert 1938 directeur van de Katholieke Radio Omroep

functies te verwerven, die men zich thans ternauwernood meer zou kunnen eigen maken, nu de omroep is uitgegroeid tot een omvangrijk bedrijf, waarvan de afdelingen samenwerken maar toch duidelijke grenzen hebben, die door toenemende specialisatie steeds moeilijker te overschrijden worden. Hard, gestadig en zeer accuraat werker, die hij is, wist Speet zich op te werken tot een omroepexpert van internationale naam. In 1931 werd hij benoemd tot algemeen bedrijfsleider van de K.R.O. en in 1938 volgde zijn aanstelling tot directeur van de K.R.O. en directeur van de Katholieke Radio Gids. Reeds vanaf 1929 was hij bestuurslid van het Bureau Catholique International de Radiodiffusion et de Television.

Wij zullen in het verloop van dit overzicht nog gelegenheid krijgen, te wijzen op de rol, die Speet gespeeld heeft bij de ondergrondse voorbereiding van de naoorlogse omroep. Om dus niet te veel op de historie vooruit te lopen, besluiten wij hier met het vermelden van de onderscheidingen, waarmede Speet's verdiensten op radiogebied erkend werden. Hij werd benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau en Ridder in de Poolse Nationale Orde „Polonia Restituta".

Boven: Keulen - Juni 1928, de oprichtingsvergadering van het Internationaal Katholiek Radiobureau. Ongeveer in het midden van de foto, achteraan zittend: pastoor Perquin en Paul Speet.

Onder: Rome - November 1936, conferentie van het I.K.R. te Rome. Derde van rechts Paul Speet, tweede van rechts pater Dito.

Het eerste „studio-gebouw" van de K.R.O. Inzet: 't eerste studio-bezoek! De Schiedamse Radio Vereniging bewondert het nieuwe gebouw; met hoed: pastoor Perquin, met sigaar: Piet Lustenhouwer.

D E O N T W I K K E L I N G

AANVANKELIJK had Pastoor Perquin zijn kamer in de pastorie van het „Stadhuis van Hoorn" beschikbaar gesteld als kantoor. Daar hield de voorzitter zelve de inkomsten en uitgaven in een kasboekje bij, en verdeelde hij de gelden zijner stichting. Met de overige werkzaamheden, en dat waren er vele, was de heer Speet belast. Beiden stelden zij ook de programma's der uitzendingen samen en droegen voor de uitvoering er van zorg, zodat het geen ongewoon verschijnsel was, wanneer de heer Speet, na te zijn opgetreden als omroeper, een morgenwijding voor de microfoon improviseerde, wanneer Pastoor elders plichten had waar te nemen. Beiden ook behartigden zij de propaganda voor hun omroep; Pastoor door het houden van spreekbeurten, de heer Speet door het onderhouden

van contacten en het aanstellen van plaatselijke correspondenten. Dat deze werkverdeling weldra beiden boven het hoofd wies, laat zich gemakkelijk raden. Een bediende, een typiste, een waarnemend omroeper-administrateur deden al spoedig hun intrede.
Kwam men nu handen minder te kort, het gebrek aan ruimte werd des te nijpender. Eindelijk vond men een geschikte localiteit in het gebouw van het toenmalige Sint-Dominicuspatronaat aan de Heerengracht no 46. Daar richtte men het nieuwe kantoor in, dat tevens diende tot studio. Brak het tijdstip van uitzending aan, dan schoof men halverwege het vertrek een tweetal zware gordijnen toe. Daarachter namen spreker en musici voor een, inderhaast opgestelde, microfoon plaats, terwijl de gewone werkzaamheden aan de andere zijde fluisterend werden voortgezet.
Dit vertrek, nauwelijks in afmetingen ruimer dan een opkamertje, heette later de „kleine studio" in tegenstelling tot de zogenaamde „grote studio", welke werd gevestigd in de voormalige toneelzaal van het patronaat. Daar werd de eigenlijke toneelruimte, daartoe aan de achterzijde en de beide zijkanten afgeschoten met donkerblauwe gordijnen, benut als uitzendruimte; in het zaaltje zelve stonden aan weerszijden twee rijen stoelen opgesteld, ten behoeve van eventuele toehoorders. De uitzendapparatuur was ondergebracht in de voormalige keuken. Hoe eenvoudige, om niet te zeggen armoedige indruk het geheel op een buitenstaander maken moest, blijkt wel uit dit briefje van een provinciaal, die voor zaken in Amsterdam zijnde, terloops een busje kwam halen in de studio:
„'t Nummer van het gebouw van de K.R.O. wist ik uit mijn hoofd, anders had ik het gebouw wis voorbijgeloopen; een geestelijke werd zeer beleefd op den stoep den weg gewezen, en toen zag ik op zeer primitieve wijze aangegeven, dat dit het gebouw van de K.R.O. was, waar ook andere instellingen een onderdak vinden, zoals mij bleek uit een papiertje met potlood geschreven en aan de deurstijl opgehangen. Een beleefd mijnheer

De eerste technicus A. van Burk in de eerste contrôlekamer

Het eerste muziekgezelschap in vaste dienst van de K.R.O.: Het trio Winkels. V.l.n.r. Otto Hendriks, Heinrich Scholl en Piet Lustenhouwer.

wees mij als wachtkamer aan de studio; nou, ik had niet durven vragen om de studio te mogen zien, vooral als je enkel een busje komt halen. Hier was ik dus in het heiligdom, netjes, maar alweer sober: ja, ik zou haast zeggen, onze wereldberoemde K.R.O. is armoedig gehuisvest. Hier krijg je den indruk, dat zooveel mogelijk met het binnengekomen geld op zeer voorbeeldige wijze ten gerieve der luisteraars wordt gewoekerd."

Het programma was in die eerste tijd nog uiterst eenvoudig van samenstelling: Morgenwijding, Mis-uitzending, en door de week spreekbeurten binnen een muzikale omlijsting. Voor dit laatste doel hadden aanvankelijk enkele dilettanten om niet medegewerkt; vanaf 23 October 1927 kwam het Trio-Winkels in de lucht, hetgeen al een hele vooruitgang betekende.

In die goede oude tijd ging het er vóór de microfoon nog gemoedelijk toe. Raakte Pastoor Perquin tijdens het bidden van het Angelus, gewend als hij was aan de Latijnse versie van dit gebed, de tekst kwijt, dan zeide zijn inderhaast toegeschoten medewerker hem de woorden voor. Bad de omroeper zelve voor, als de voorzitter

door werkzaamheden elders was opgehouden, dan kon het geschieden, dat bij het maken van het laatste kruisteken Pastoor kwam binnensnellen en hem geestdriftig toeriep: ,,Hou nog even een speechje voor de busjes!'' Toen een der musici zich, nerveus geworden door de aanwezigheid van Pastoor Perquin, tijdens een uitzending in zijn partij vergiste en in tranen uitbarstte, hoorden de luisteraars even later de Pastoor met troostende woorden het snikken tot bedaren brengen. Een bron van storende bijgeluiden vormden de nauwgezetheid en ijver, waarmede de concierge zijn vermeende plicht volbracht. Zo werd het intermezzo uit de ,,Cavalleria Rusticana'' onderbroken met een galmend ,,motte d'r nog kolen op de kachel?'' Tijdens het adagio uit Beethoven's ,,Sonate Pathétique'' ging de klep van de kachel met een smak open en dicht, terwijl deze interruptie even later nog werd toegelicht met ,,maar ik ken de kachel toch niet laten uitgaan!'' En een soortgelijke plichtsbetrachting heeft Pastoor tijdens het gebed eenmaal tot een kernachtige en rondborstige terechtwijzing verleid.

Ja, het was een gemoedelijke tijd. De omroeper kon nog zo verkeerd het tijdsein aanslaan op de staven van de klok, de poes van de concierge nog zo erbarmelijk miauwen tijdens een uitzending van het kinderuurtje, een spreekster in diezelfde rubriek nog zo nerveus lucifers aanschrapen, omdat het licht was uitgegaan, dat alles deerde niet, geen luisteraar, die het in zijn hoofd kreeg, een brief vol verwijten aan het adres van de K.R.O. op te stellen. Integendeel, men genoot van dergelijke storingen; zij verhoogden wellicht zelfs de sfeer van vertrouwelijkheid tussen omroep en luisteraar.

Want vertrouwelijk was men. Iedere dag bracht de post stapels fanmail; op het Sint-Nicolaasfeest bedachten de luisteraars hun omroep-favorieten overvloedig met eet-, drink- en rookbare verrassingen; de propagandavergaderingen (K.R.O.-congressen, steden-avonden, tournées) geleken wel familiebijeenkomsten. Persoonlijke mededelingen voor de microfoon waren, ondanks de verbodsbepalingen dienaangaande door P.T.T. uitgevaardigd, schering en inslag; en andersom kon het gebeuren, dat, wanneer de omroeper een meer officiële

Zeg maar „Piet"

toon aansloeg en bijvoorbeeld „het ensemble van Piet Lustenhouwer" aankondigde, hij dadelijk telefonisch door de een of andere luisteraar er van verwittigd werd, dat hij gerust wat huiselijker mocht doen en met het noemen van „Piet" kon volstaan. Zelfs kon de vertrouwelijkheid wel eens te ver gaan.

Hoe gezellig en knus ook, het kantoor Heerengracht 46 had vele schaduwzijden. Al veroverde er de K.R.O. geleidelijk aan naast de „kleine studio" en de zogenaamde „blauwe kamer" allerlei optrekjes, men moest blijven woekeren met de beschikbare ruimten, wilde men de steeds uitgroeiende personeelsstaf een onderdak kunnen verschaffen. Voor de musici was het geen pretje, in de kelder, waar de wind door de kieren blies, zodat de muziek vaak van de lessenaars fladderde, te moeten repeteren en concerteren. De technische outillage was meer dan onvoldoende, tot groot ongerief van dienstdoende technici en omroepers. En vooral werd uitbreiding een dwingende noodzaak toen de zender Huizen in gebruik werd genomen.

DE ZENDER HUIZEN

TOT dusver was steeds voor de uitzendingen gebruik gemaakt van de N.S.F.-zender te Hilversum. De situatie nam echter een bedenkelijke wending, toen op zekere dag de directie van de Nederlandse Seintoestellen Fabriek, deze zender in zijn geheel verhuurde aan de H.D.O. (Hilversumsche Draadlooze Omroep, waaruit later de A.N.R.O. en ten slotte de A.V.R.O. is voortgekomen). Een vergadering, op verzoek van de K.R.O. inderhaast tussen de directie van de N.S.F., het bestuur van de H.D.O. en de voorzitters van de andere omroepverenigingen belegd, had een dusdanig resultaat, dat de voorzitter van de N.C.R.V. na afloop tot Pastoor Perquin zeide: „Pastoor, we moeten er allebei aan. Er is maar één middel en dat is samenwerking, dan zijn we machtig." Beiden drukten toen elkander de hand en beloofden wederzijdse trouw. „Samen gingen wij," aldus Pastoor Perquin, „naar minister van der Vegte om hem de toestand uiteen te zetten. De minister deelde ons inzicht, billijkte onze verlangens en stond ons zendvergunning en vergunning tot het bouwen van een eigen zender toe. Onder de voorwaarde: „dat we samen geen ruzie zouden maken. Want het is technisch niet mogelijk om steeds nieuwe zenders te bouwen".

Zender en Contrôlekamer van de Nederlandsche Draadlooze Omroep te Huizen. (1875 m)

Spotprent bij de opening van de zender te Huizen

Links: Pastoor Perquin; Midden: Mr v. d. Deure; Rechts: ir Dubois

Op 1 September 1926 werd bij ministeriële beschikking aan de N.V. „N.D.O." de zendmachtiging verleend „in afwachting van een definitieve regeling van den Omroep" en onder servituut, dat de Vrijdagavond aan de V.P.R.O. zou worden afgestaan. Opgericht werd toen de N(ederlandsche) D(raadlooze) O(mroep), van welke de N.S.F., de N.C.R.V. en de K.R.O. aandeelhouders waren.

Weldra verrees aan de Havenstraat te Huizen „het radio", zoals de Huizers zeiden: twee zestig meter hoge zendmasten, tussen welke het twintig meter brede gebouwtje gelegen was op de zachtgolvende weide van de aloude erfgooiersmeent. Daarachter strekte zich zilvergrijs de vlakte van de Zuiderzee uit.

Op Zondag 22 October 1927 zond de K.R.O. voor het eerst officieel over Huizen. Om twintig uur waren talrijke genodigden en medewerkenden in de grote zaal van de studio Heerengracht 46 aanwezig. Om ruim kwart over acht kondigde secretaris Speet de eerste officiële K.R.O.-uitzending over Huizen aan, eerst in het Nederlands, dan in het Engels, in het Frans, in het Duits, Spaans en Russisch („Hier Huizen Holland, de K.R.O."). En hiermede ving de K.R.O. een nieuwe periode van zijn geschiedenis aan. Bereikt was nu, zoals zijn voorzitter het uitdrukte:

1. „Dat wij naar de mate van onze positie als Katholieken in Nederland een voldoende vertegenwoordiging hebben in de radiouitzending.
2. Dat wij onze eigen cultuur op godsdienstig, wetenschappelijk en sociaal gebied onder eigen leiding kunnen uitzenden.
3. Dat men onder ons overtuigd is geworden van de groote belangrijkheid der uitzending en deze niet meer beschouwt als een uitsluitend amusementsfactor in het leven."

Had de K.R.O. tot dusver de beschikking gehad over circa 4 uren uitzendtijd per week, nu kreeg hij 26½ uur per week te verzorgen. Van een kleine uitzendvereniging was hij een der grote omroepen in den lande geworden.

AAN eigen, Katholieke zijde bleven velen echter een grote terughoudendheid tegenover hun eigen omroep betrachten. Maar het Nederlands Episcopaat zag het dreigende gevaar en spande ook ditmaal, om het te keren, alle krachten in.
Reeds in Februari 1927 waren, op last van mgr A. J. Callier, in het bisdom Haarlem de Katholieken vanaf de kansel attent gemaakt op de K.R.O.
In December van hetzelfde jaar volgde de zogenaamde „Algemeene Katholieke Radiomobilisatie". De bisschoppen wezen er hun gelovigen op, dat talrijke radiobezitters nog niet bij de K.R.O. waren aangesloten; zij drongen er op aan, dat alle Katholieke luisteraars zich zouden opgeven als lid van de K.R.O. en dat degenen, wie een lidmaatschap te duur was, in ieder geval zich zouden abonneren op de Katholieke Radio Gids.
Aanleiding hiertoe was een propaganda-actie, welke in samenwerking met de K.R.O. uitging van de radiovereniging te Alkmaar. Het resultaat van die dag deed de K.R.O. een soort gelijke actie voor het gehele land in overweging nemen. Het was daarvoor dringend tijd; de wettelijke verdeling van de zendtijd was immers op handen. Nadat de K.R.O. goedkeuring van het Doorluchtig Episcopaat had verkregen, werden alle dekens in den lande speciaal aangeschreven, alle pastoors met het werken en streven, met de wensen en noden van de K.R.O. op de hoogte gesteld, en de verenigingen, comité's van actie en correspondenten van nauwkeurig omschreven instructies en materiaal voorzien. Het resultaat van deze actie was overweldigend. Bijna zonder uitzondering gaven de pastoors aan het verzoek van de K.R.O. gehoor en spoorden zij de gelovigen aan om zich bij de propagandisten te laten inschrijven. Binnen veertien dagen steeg dientengevolge het ledenaantal met 65.000, zodat de K.R.O. toen 100.000 leden had, een voor die tijd zeer hoog cijfer. Deze verhoging van het ledental had uiteraard een aanzienlijke vermeerdering van inkomsten ten gevolge. Thans kon men zich ruimer bewegen, en allereerst uitzien naar een betere huisvesting van de K.R.O.

Voorjaar 1927: „Naar de 100.000"

RESULTATEN VAN DE ACTIE

BESPREKINGEN in het voorjaar 1929 leidden tot aankoop van het pand Heerengracht 118. Dit gebouw, eertijds bewoond door de Katholieke familie Bonnike, muntte uit door regelmatigheid van bouw, hoogte van verdiepingen en ruimte van kamers. Het was een, de K.R.O. alleszins waardige behuizing. De „zaal" op de belétage liet zich gemakkelijk inrichten tot grote studio; in de vroegere kinderspeelkamer werd de technische apparatuur opgesteld en een cel voor de omroeper gebouwd; en de overige vertrekken boden voldoende ruimte om de verschillende afdelingen onder te brengen.

Het nieuwe studio- en kantoorgebouw werd plechtig ingewijd door de bisschop van Haarlem, mgr Aengenent. Met een zinspeling op het feit, dat hijzelve oudbestuurslid van de K.R.O. was, zeide de bisschop in zijn toespraak onder meer:

„Het is ook voor mij een dag van jubel, omdat ik thans den enormen vooruitgang van den K.R.O. kan zien. Ik breng hier een woord van hulde aan het bestuur, aan den voorzitter en aan zijn medebestuursleden voor alles wat zij gedaan hebben om dien knaap, dien ik verleden jaar nog kende als een kind, tot de ontwikkeling van een man te brengen."

Heerengracht 118

Na de inwijding van Heerengracht 118 op 4 December 1929.

Al gewaagde de doorluchtige spreker ook terecht van vooruitgang, al was deze waar te nemen in het programma en bij de personeelsstaf, al zag men het dilettantengezelschap Stephan Parthos — plechtig tot K.R.O.-orkest omgedoopt — en het Trio Winkels — uitgebreid tot K.R.O.-sextet — opgevolgd worden door een volwaardig K.R.O.-orkest in vaste dienst, toch moest een sterveling in die dagen wel met profetische gave zijn toegerust om te voorzien, dat de gestalte, die de mate van de volwassenheid scheen te hebben bereikt, eenmaal zou uitdijen tot de hoogte en omvang van een reus. Al spoedig bleek, in hetzelfde beeld voortsprekend, het aangemeten pak te krap. In alle ernst kwam ter sprake of niet ter ontlasting van het gebouw op de Heerengracht, vanuit de radiostad Hilversum kon worden uitgezonden. Dat in dit geval een aanzienlijk bedrag op de rijkslijnkosten zou worden bespaard, gaf aan deze overweging gewicht te meer. Het besluit viel, dat men voor het nemen van proeven in deze materie, gebruik zou maken van enkele appartementen in het toenmalig café „Du Commerce", gelegen aan de Stationsstraat te Hilversum.

EN ZO WAS HET OP HEERENGRACHT 118

De eerste „studio", de parterre-suite in het gebouw Heerengracht 118
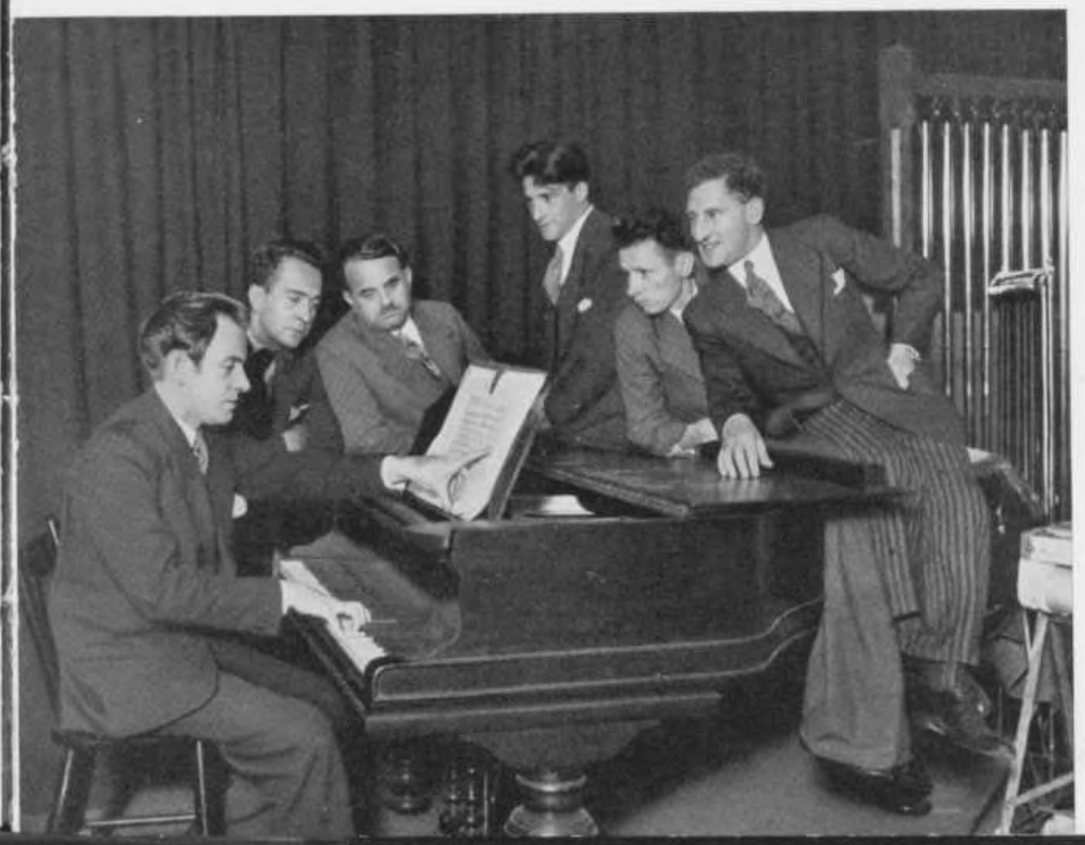

Het K.R.O.-orkest o.l.v. J. Gerritsen.

Voorzitter en personeel aan de achterzijde van het gebouw in December 1929.

Van trio Winkels naar K.R.O. sextet. „Piet" aan de vleugel.

Technicus Koster in de contrôlekamer.

NAAR HILVERSUM

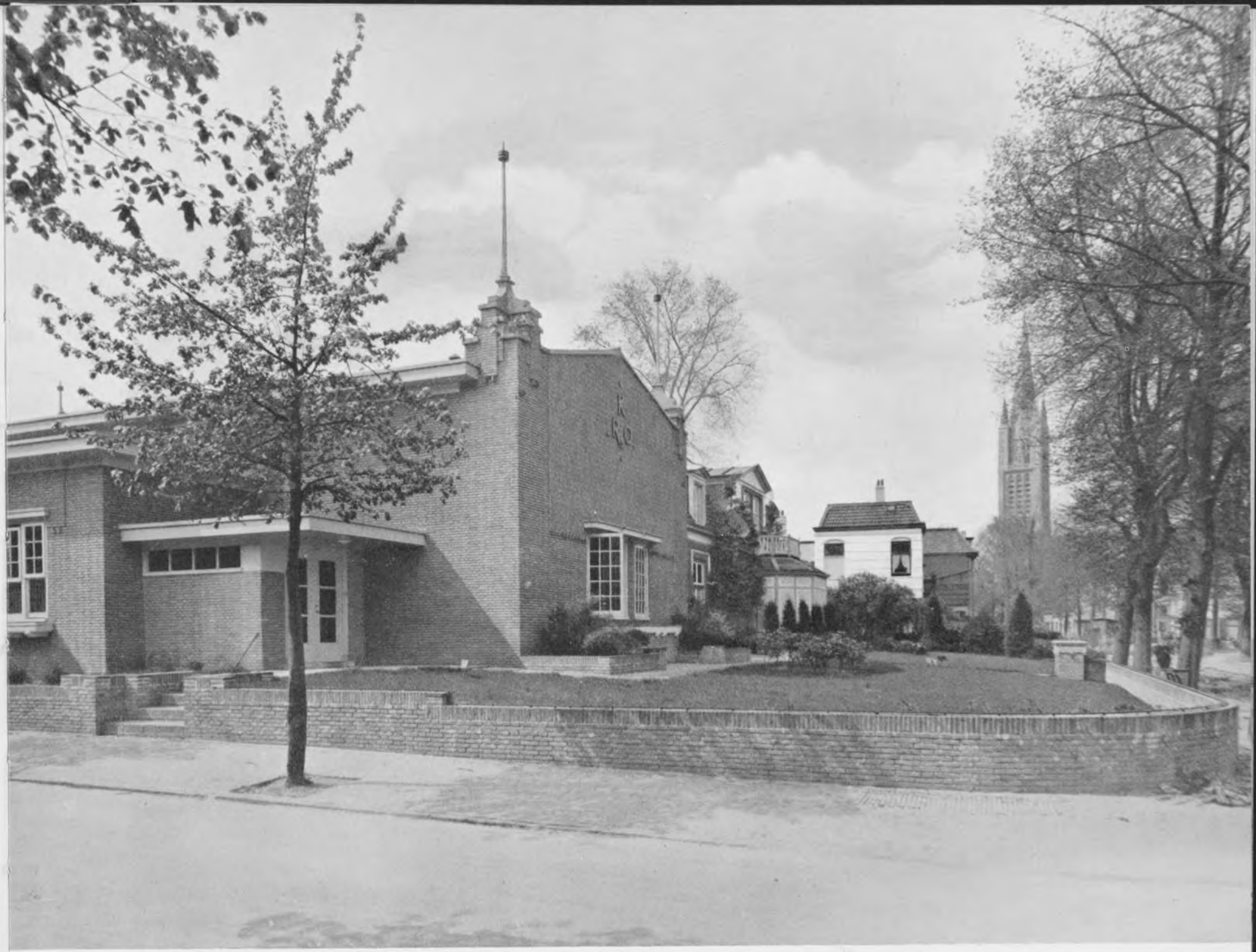

DE proefneming ging met vele merkwaardige belevenissen gepaard. Er werd uitgezonden in een kamer, die vlak naast de biljartzaal was gelegen. Was er bij de K.R.O. iets bijzonders te doen, dan kwam er van Amsterdam een kist sigaren mee naar Hilversum, waaruit dan werd gepresenteerd, opdat de biljarters toch maar niet zouden storen. Ook met bier werd vaak contact gezocht, wanneer de biljartende enthousiastelingen met hoerageroep en gestommel van keuen het feit van een merkwaardige carambole herdachten. De omroepcel was gevestigd in de w.c. van het restaurant. Was het ogenblik van uitzending aangebroken, dan werd op het deurbordje de veranderde bestemming der lokaliteit meegedeeld. Naast de omroepcel troonde de technicus te midden van allerlei cafébenodigdheden. Ondanks deze ongemakken echter werden de proefnemingen dermate geslaagd geacht, dat men er in April 1930 toe besloot te Hilversum een gebouw voor de studio's te zoeken.

Bij toeval kwam de heer Speet ter ore, dat 't oude gebouw van de „Katholieke Vereeniging" te Hilversum leegstond. Samen met de latere studiochef Steens ging hij het bezichtigen. Een makelaar was niet nodig om er te kunnen binnengaan. De half vergane deur, slechts met een hangslot gesloten, werd gemakkelijk geforceerd, en toen bevonden de beide verspieders zich in de grote zaal, die er ogenschijnlijk weinig aanlokkelijk uitzag: gras tierde welig tussen de stenen, het dak was lek, over de vloer lagen de overblijfselen van vroegere festiviteiten verspreid. De acoustiek echter, beproefd volgens de toen gangbare methode door in de handen te klappen, bleek voortreffelijk te zijn. Spoedig ging nu het oude gebouw tegen een schappelijke prijs over aan de K.R.O. De nieuwe behuizing was nog nauwelijks gereed, nog hingen de zeildoeken voor deur en venstergaten, of te midden der puinhopen werd met de uitzendingen begonnen. Natuurlijk kwam men daarbij voor de vreemdste verrassingen te staan. Een solist zong letterlijk de kalk van het plafond en het straatverkeer leverde de zonderlingste klankencombinaties op. Voor radiomensen was de situatie om van te gruwen en voor de werklui minstens hoogst ongewoon, daar zij bijvoorbeeld herhaaldelijk de grootste stilte moesten in acht nemen. Begrijpelijk is, dat onder dergelijke omstandigheden de verbouwing en inrichting, onder toezicht van architect Duncker, maar langzaam vorderden. Eerst op 7 Maart 1931 wapperden op de vier hoeken van het gebouw de vlaggen ten teken, dat op die dag de aartsbisschop van Utrecht, Z. H. E. mgr J. H. G. Jansen de nieuwe studio zou inwijden.

In de schaduw van de St. Vitustoren ligt de eerste „echte" K.R.O.-studio.

EEN „ECHTE" STUDIO

DEZE voor de K.R.O. zo heuglijke plechtigheid is op uitdrukkelijk verlangen van mgr Jansen zonder veel gerucht naar buiten verlopen. Na de inwijding, waarbij deken van den Hengel en dr Geerdingk assisteerden, nam in een der kleine studio's de aartsbisschop plaats voor de microfoon om een woord van wijding tot heel de kerkprovincie van Nederland te spreken. Als hoofd van de Katholieke Kerk in Nederland wees hij op de grote gevaren, aan het ongebreideld luisteren naar radiouitzendingen verbonden, en op de plicht van ieder Katholiek luisteraar, waakzaamheid in deze te betrachten.

„Het is," aldus vervolgde mgr Jansen, „daarom, dat wij onzen Katholieken luisteraars wijzen op de K.R.O.-stichting, die voor hen de aangewezen veilige omroep is om te beluisteren en dat wij hun tevens wijzen op de noodzakelijkheid, dat zij door hun gaven en door hun openlijke waardeering dezen omroep in stand houden en groot maken."

Na de inwijding op 7 Maart 1931.

En hiermede vond een principieel vasthouden aan de oude beproefde beginselen uit de schoolstrijd en de strijd voor de pers zijn bekroning. Had het zendtijdbesluit van 1930 de K.R.O. reeds in het omroepbestel de plaats toegewezen, welke hem rechtens toekwam, thans was de K.R.O.-stichting geworden een integrerend deel van de Katholieke Organisaties in Nederland.

Groot is de verleiding om hier enkele ogenblikken bij de „oude" studio te verwijlen. De omroepers, die in deze „one man B.B.C.", zoals een Engels blad ons radiobedrijf eens kenmerkte, „van alles deden en ook nog omriepen", de trouwe technici van de N.S.F., die vóór alles er op bedacht bleven, „dat de microfoons het moesten doen", de musici en luisterspelartiesten — hoe gaarne zouden wij de kennismaking met hen nog eens vernieuwen! Hoe gaarne zouden wij het nog eens willen horen: „Hier Huizen Holland, de K.R.O.", het oude ochtendgebed, het tijdsein, dat wel eens méér dan de vereiste slagen deed horen, de vlotte revues en smaak-

In de omroepcel - Frans Nieuwenhuis; in de contrôlekamer - Léon Povel.

volle gramofoonplatenprogramma's, de vertrouwde slagzin „Zet de stoelen en tafels maar aan de kant en maak van je kamer een dansvloer!" Nog hebben wij de grote concertzaal niet bewonderd, de acoustiek niet beproefd, van „de tent", dat wonderlijke geraamte van latten en gordijnen, waarin de luisterspelen werden opgevoerd, nog hebben wij geen repetities en uitzendingen bijgewoond. Maar, al heeft de epiloog van Jos Picker's koortje nog niet geklonken, toch moeten wij verder op de vleugelen van de tijd, terwijl ons als een laatste weemoedige herinnering van verre nog naklinkt het bonte studiorumoer van de aloude carnavals- en Oudejaarsvieringen, die, met hun spontane en geestdriftige improvisaties van de medewerkenden en het hartelijk medeleven van de luisteraars onvergetelijk blijven als echte K.R.O.-familie-avonden!

Henri Eerens (staande rechts) maakt een luisterspel in de „tent".

MET VOLLE KRACHT VOORUIT

DE K.R.O. moest vooruit en dit was alleen te verwezenlijken door de krachtdadige hulp van alle luisteraars. Daarom moesten dezen allereerst de grote moeilijkheden onder ogen worden gebracht, verbonden aan het verzorgen van radio-uitzendingen.

Jan Janse achter de camera.

Men koos daartoe een zeer modern middel, de film. Vooropgezet werd, dat deze propagandafilm niet alleen moest aantonen, welk een godsdienstig en cultureel werk de K.R.O. verrichtte, maar ook moest zij, als historisch document, een beeld geven van het ontstaan, de ontwikkeling en groei van de K.R.O.

De opdracht werd gegeven aan de cineast Jan Janse van de N.V. Polygoonfabriek en deze, het moet tot zijn eer gezegd worden, heeft zich kundig van de hem opgedragen taak gekweten. Door het scenario grotendeels anecdotisch uit te werken en rekening te houden met de gemoedelijke mentaliteit van het Katholieke publiek, heeft Janse een rolprent vervaardigd, welke alleszins beantwoordde aan de haar gestelde doeleinden. De talrijke „filmavonden" in den lande hebben dit duidelijk aangetoond.

Paul de Waart voor de Sint Pieter te Rome.

H E T P R O G R A M M A

HET programma ontwikkelde zich gestadig. Namen als Piet Lustenhouwer en Paul de Waart begonnen de vertrouwde klank te krijgen in de aether, die zij op het huidige ogenblik nog bezitten. Nieuwe stemmen voegden zich bij de oude. Alex van Wayenburg trad toe tot de programmastaf en werd een vriend in duizenden en duizenden huiskamers. Henri de Greeve verscheen met zijn onvergetelijke Lichtbakens en Toon Rammelt met zijn luisterspelen. Léon Povel voegde zich eerst als omroeper, later als reporter bij Paul de Waart. Marinus van 't Woud werd de gretig beluisterde meester van het semi-klassieke genre en van de betere ontspanningsmuziek. Pastoor de Bont en Pater Otten O.P., mevrouw S. Nuwenhuys-van de Rijst, de vriendelijke dame van het kinderuur, het zijn alle onvergetelijke namen, niet slechts voor ons, maar, het is herhaaldelijk gebleken, ook voor talloze luisteraars.
Ten einde aan de eigen *wetenschappelijke voordrachten* een hechtere grondslag te geven, ging de K.R.O. over

tot de stichting van een Katholieke Radio Volksuniversiteit. Dit geschiedde in de tijd, dat de (neutrale) volksuniversiteiten bij de radio voet aan de grond trachtten te krijgen en voorkwam dus tevens, dat de K.R.O. aan deze instituten zendtijd zou moeten afstaan. Daarenboven bracht deze geste het belangrijke voordeel mede, dat onze omroep het contact met de katholieke intellectuelen verkreeg, dat zij tot dan toe zo node miste.
Het feit dat op 12 Februari 1931 de K.R.O. de eerste radiorede van Z. H. Paus Pius XI kon relayeren bewijst tot welke prestaties op het gebied van buitenlandse relais onze omroep reeds toenmaals in staat was.
Het luisterspel begon zich al vroeg te ontwikkelen tot een belangrijk bestanddeel van het K.R.O. programma. Aanvankelijk was de uitvoering vaak in handen van dilettanten. Het R. K. Amsterdamsch Toneelgezelschap bewees in die dagen belangrijke diensten. Namen als Leo Speet en Pierre Balledux zullen onverbrekelijk aan het luisterspel in zijn vroege periode verbonden blijven. In 1932 was men reeds zover gevorderd, dat op Goede Vrijdag het versterkt „K.R.O.-kleintoneel" na avond aan avond ten huize van de heer Leo Speet te Haarlem gerepeteerd te hebben, het Oberammergauer Passiespel voor de microfoon opvoerde. Deze uitzending was te meer een daad van betekenis, omdat nimmer te voren de autoriteiten van Oberammergau aan derden toestemming hadden verleend om gebruik te maken van de originele teksten en partituren van het passiespel. Het bezielde spel der acteurs, de toegewijde medewerking van de gehele technische staf, de kunstzinnige muzikale leiding van Hubert Cuypers, de gloedvolle voordracht van de prologen door Pastoor Perquin zelve, hebben deze Goede Vrijdaguitzending gemaakt tot een historisch moment in het leven van de K.R.O.

V. l. n. r.
Henri de Greeve - Léon Povel - Alex van Wayenburg

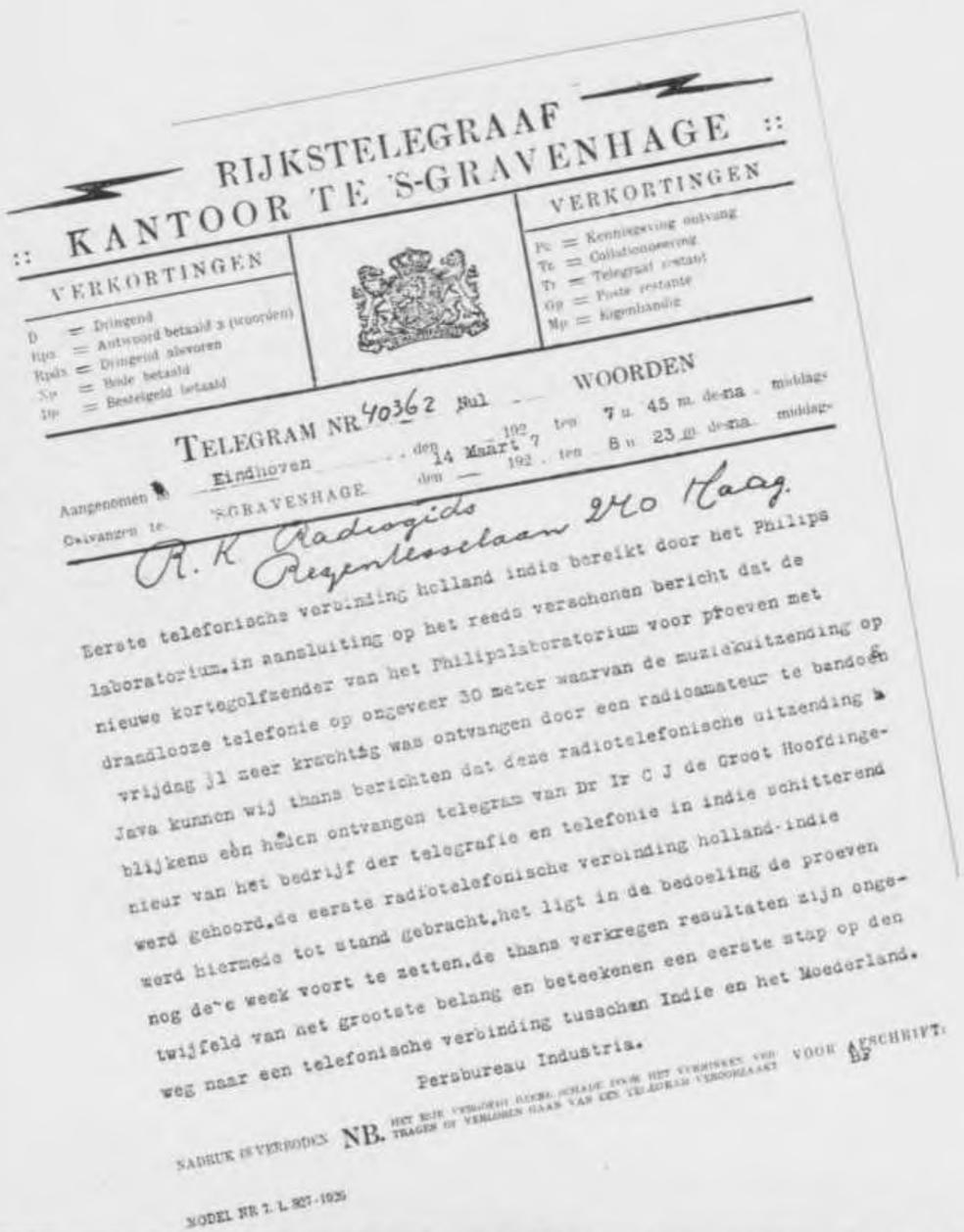

DE WERELDUITZENDINGEN

GEHEEL in de lijn van de apostolaatsgedachte, die leidend geweest was bij de stichting van de omroep, was het ook, dat de K.R.O. zich tot taak ging stellen, werelduitzendingen te verzorgen. Reeds in October 1927 schreef Z. Em. kardinaal van Rossum in zijn gelukwens aan de K.R.O., bij gelegenheid van de opening van de zender Huizen:

„Het meest verwachten wij persoonlijk van den K.R.O. voor de uitbreiding van Neerlands medewerking aan het wereldapostolaat. Wij zijn nog zóó ver af van wat het wezen moet, dat hier een breed veld open ligt, dat moet bewerkt worden met noesten vlijt en diepgaande studie: de algemeene, voortdurende, als-plicht-beschouwde samenwerking van alle Katholieken met het werk der Missionarissen moet het groote ideaal zijn, waarnaar met alle voortvarendheid gestreefd wordt."

Deze herderlijke woorden hebben vermoedelijk Pastoor Perquin, die steeds van daadwerkelijke belangstelling voor het internationale Katholieke radioleven heeft blijk gegeven (zo had hij op 31 Juli 1927 bij gelegenheid van het Congres van de Katholieke Vlaamsche Landsbond te Sint Truiden, een referaat gehouden over de noodzaak van een Katholieke Vlaamse Omroep) op de gedachte gebracht, uitzendingen voor missionarissen te organiseren. Aan pater J. Dito O.P., de latere voorzitter van de K.R.O. komt de eer toe, die gedachte tot een groots instituut te hebben uitgewerkt. Pater Dito begon met persoonlijk alle missionerende orden en congregaties van Nederland om medewerking te vragen. Hij begaf zich zelfs naar Rome, om de plannen voor te leggen aan Z. Em. kardinaal Fumasoni Biondi, prefect van de Congregatio de Propaganda Fide. Vervolgens voerde hij, en met succes, besprekingen met mr Guépin, in deze de ver-

:: RIJKSTELEGRAAF
:: KANTOOR TE 'S-GRAVENHAGE ::

VERKORTINGEN

D = Dringend
Ant = Antwoord betaald x (woorden)
Rpdv = Dringend alsvoren
Rpbt = Reis betaald
Bp = Besteigeld betaald

VERKORTINGEN

Pc = Kennisgeving ontvang
Tc = Collationneering
Tr = Telegraaf zoekt
Gp = Poste restante
Mp = Eigenhandig

TELEGRAM NR 4036 2 Mul — WOORDEN

Aangenomen te Eindhoven den 14 Maart 1927 ten 7 u. 45 m. des-na middags
Overgezonden te 'SGRAVENHAGE den — 192 . ten 8 u. 23 m. des-na middags

R. K Radiogids Regentesselaan 210 Haag.

Eerste telefonische verbinding Holland Indie bereikt door het Philips laboratorium.in aansluiting op het reeds verschenen bericht dat de nieuwe kortegolfzender van het Philipslaboratorium voor proeven met draadlooze telefonie op ongeveer 30 meter waarvan de muziekuitzending op vrijdag 11 zeer krachtig was ontvangen door een radioamateur te Bandoeng Java kunnen wij thans berichten dat deze radiotelefonische uitzending blijkens een heden ontvangen telegram van Dr Ir C J de Groot Hoofdingenieur van het bedrijf der telegrafie en telefonie in Indie schitterend werd gehoord.de eerste radiotelefonische verbinding holland-indie werd hiermede tot stand gebracht,het ligt in de bedoeling de proeven nog deze week voort te zetten.de thans verkregen resultaten zijn ongetwijfeld van het grootste belang en beteekenen een eerste stap op den weg naar een telefonische verbinding tusschen Indie en het Moederland.

Persbureau Industria.

NADRUK IS VERBODEN NB. HET RIJK VERLEENT GEEN SCHADE INGE HET VERMINKEN VAN TEKENEN OF VERLOREN GAAN VAN EEN TELEGRAM VERZOEKSAAKT VOOR AFSCHRIFT:

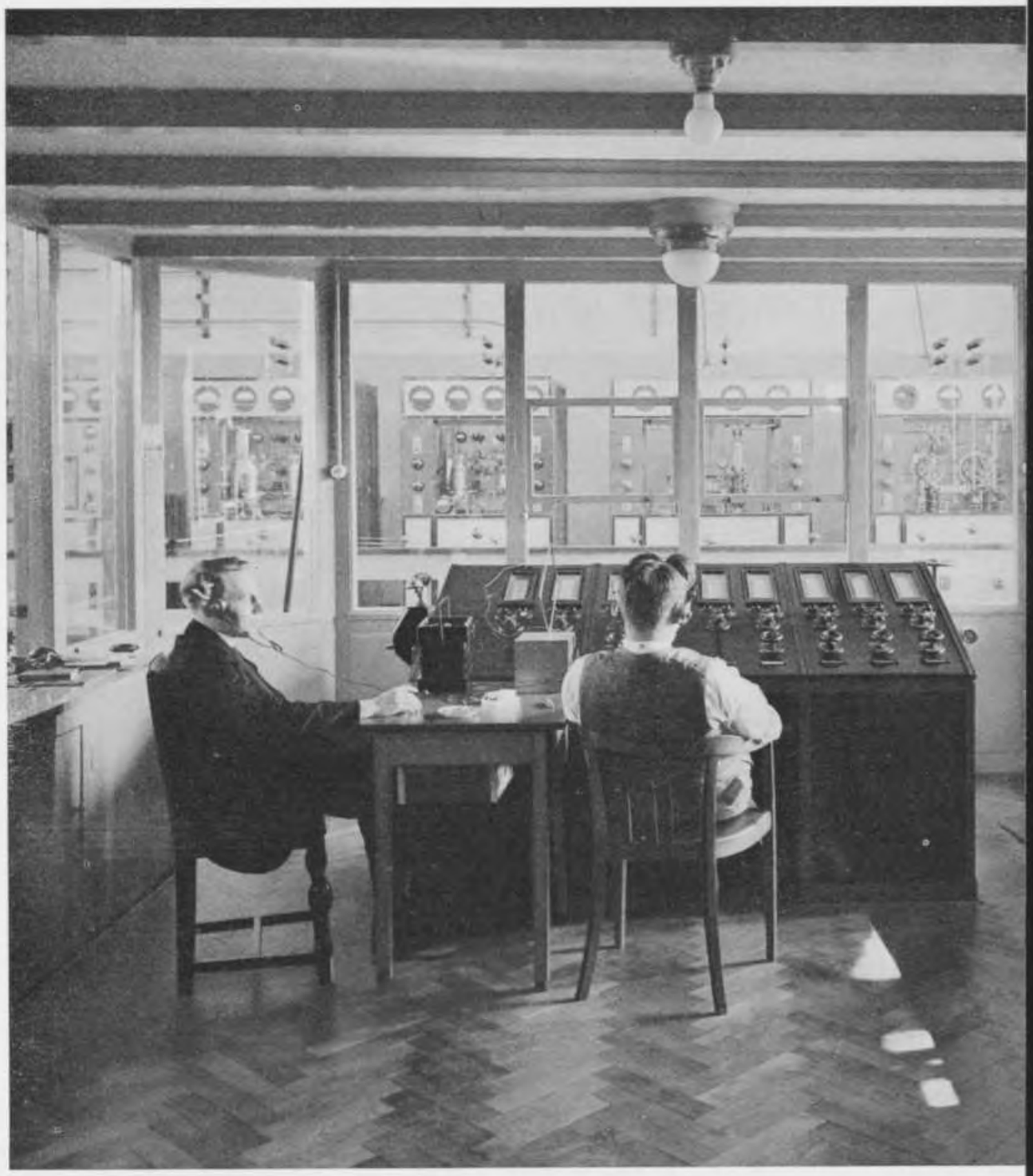
MODEL NR 2. L. 827-1926

Het eerste document uit het archief van de K.R.O. Wereldomroep. Maart 1927: de eerste draadloos-telefonische verbinding tussen Nederland en Oost-Indië tot stand gebracht!

tegenwoordiger van de N.V. Philips, ten einde de (in 1927 gereedgekomen en sedert 1932 voor het doen van proefuitzendingen naar Indië voorgoed in gebruik gestelde) kortegolfzender van de Philips Omroep Holland-Indië (PHOHI) te huren. Op Zaterdag 24 Juni 1933 kwam de K.R.O. op de Phohizender voor de eerste maal in de aether. Z. H. Exc. mgr J. G. H. Jansen, aartsbisschop van Utrecht, hield de openingsrede. Pater Dito lichtte vervolgens het karakter der uitzendingen nader toe, terwijl de verschillende rubrieken van het programma door het K.R.O.-orkest werden ingeluid met de Pausmars en besloten met het „Aan U, o Koning der eeuwen".

Deze uitzending, een historische gebeurtenis van de eerste orde, is door heel Katholiek Nederland feestelijk gevierd. Zo kwamen nog diezelfde avond duizenden Limburgers bijeen in het Stadspark in Maastricht om te worden toegesproken door pater J. Dito, pater Cassianus Hentzen O.F.M. en door de organisator dier meeting, de voorzitter der Maastrichtse afdeling van de K.R.O. Spontane verklaringen en adhaesiebetuigingen uit alle delen van de wereld spoorden de K.R.O. aan om het ondernomen werk voort te zetten. Zo schreef een missionaris:

„.... Als u eens wist met hoeveel spanning ik altijd naar Huizen heb gezocht en wat een genot het voor me was, u eindelijk via de Phohi te mogen hooren, Hollandsch te hooren spreken en hoe dankbaar ik me voelde .... Ik

Pater Dito bij de contrôle in het Phohi-zendgebouw te Huizen.

werk hier als missionaris-Lazarist op het seminarie van de provincie Maranho in Noord-Brazilië; de dichtstbijzijnde Hollandsche confrater woont op twee dagen zeereis hier vandaan; ik ontvang geen kranten en veel brieven gaan verloren, zoodat ik me soms geweldig geïsoleerd voel. O ja, doet u alles voor ons om het contact te onderhouden; er zal geen dankbaarder toehoorder zijn dan de eenzame missionaris . . . ."

In bijzondere mate heeft de K.R.O. bij dit alles de steun ondervonden van het kerkelijk gezag.
De prefect van de Congregatio de Propagande Fide te Rome, Z. Em. kard. Fumasoni Biondi, deed de K.R.O. zijn gevoelens schriftelijk kennen en gaf verlof zijn brief als een boodschap per radio te publiceren. „Met de grootste dankbaarheid wensch ik, uit naam van alle missionarissen, den K.R.O. in Holland geluk met het moedige initiatief. Door hun omroep in dienst te stellen van onze Moeder de H. Kerk, zetten de ijverige werkers van dit instituut de kroon op hun ernstig streven van zeven jaren." Ook de Nederlandse bisschoppen betoonden daadwerkelijk hun instemming. Zo werd overeenkomstig een beschikking van het Doorluchtig Episcopaat onze omroep toegestaan, jaarlijks op de Zondag omtrent 24 Juni een insigneverkoop te organiseren aan al de kerken van geheel Nederland, ten bate van de K.R.O.-werelduitzending. Deze jaarlijkse Zondagen ontvingen de naam van „Radio Missiedag". De tweede Radio Missiedag (24 Juni 1934) betekende reeds een geweldige schrede voorwaarts. Het K.R.O.-wereldprogramma werd door tweehonderdnegen stations in vier werelddelen gerelayeerd. Een geweldige prestatie, gezien de toenmalige omstandigheden.

Tot dan toe had de K.R.O. nog slechts „uitzendingen voor missionarissen" gedurende één uur per week verzorgd. Het succes dezer uitzendingen deed kort na de tweede Radio Missiedag een stouter plan rijpen, namelijk dat van een wekelijks wereldprogramma, niet alleen voor onze missionarissen, maar ook voor alle Nederlanders, waar ook in den vreemde, bestemd. Bij overweging hiervan kende men groot gewicht toe aan het feit, dat onze landgenoten elders aan communistische propaganda via de radio waren blootgesteld.
Herhaaldelijk toch ontving ons bestuur brieven uit den vreemde waarin werd meegedeeld, dat onze landgenoten aldaar voor uitzendingen in de Nederlandse taal mees-

tentijds op de Russische zenders waren aangewezen. Ten slotte, bij schrijven van 14 December 1934, richtte de K.R.O. zich tot de minister van binnenlandse zaken met het verzoek om, naast de bestaande uitzendingen voor Oost- en West-Indië, gedurende drie uren per week te mogen uitzenden voor de andere werelddelen, waarvan één uur in Esperanto. Ter motivering van dit verzoek wees de K.R.O. op de plicht tegenover de buitenlandse uitzendingen in de Nederlandse taal programma's te stellen welke gedragen werden door de positieve Christelijke gedachte. Na ampele besprekingen ontving de K.R.O. op 28 December 1935 van de minister de inwilligning van zijn verzoek. Toegestaan werd, gedurende enkele uren per week zogenaamde wereldprogramma's uit te zenden, en wel, bij wijze van proef telkens één uur per week voor elk der werelddelen Azië, Afrika, Amerika.

Op Zondag 16 Februari 1936 werd de eerste uitzending van het Nederlandse wereldprogramma, verzorgd door de K.R.O., een feit, dat thans nog een eervol getuigenis aflegt van de vooruitziende blik der toenmalige K.R.O.-bestuurderen.

NOGMAALS HET PROGRAMMA

STEEDS breder vlucht nam sedert 1934 het *omroepprogramma*. Meer dan voorheen vroegen *actualiteiten en reportage* de aandacht.

De triomfen van de K.L.M. (Melbourne-race), de belangrijke evenementen in de sportwereld, de grote gebeurtenissen van het kerkelijk leven vooral (sluitingslof van het Eucharistisch Congres te Buenos Aires), brachten wij via onze microfoon in de huiskamer.

Bij de reportage van het Eucharistisch Congres te Boedapest. Léon Povel (rechts) naast de Hongaarse technici

Het K.R.O. Koor „Jubilate Deo" o.l.v. Gerard Vermeulen

Een aantal gastdirigenten leidden de *concerten* van het K.R.O.-orkest, dat door de beroemde violist Zino Francescatti was gekarakteriseerd als „een ensemble van superieure musici".

Nadat sedert 1 October 1934 met de reorganisatie van het K.R.O.-orkestwezen een aanvang was gemaakt, ging het Utrechts Stedelijk Orkest onder de naam van „Groot Symphonie Orkest" regelmatig voor de K.R.O. concerteren, terwijl ook het Stedelijk Orkest van Maastricht, dank zij de onbaatzuchtige en artistiek zeer gewichtige medewerking van zijn dirigent Henri Hermans, herhaaldelijk voor onze microfoon optrad. Samenwerking van het K.R.O.-koor (dirigent Gerard Vermeulen) met het K.R.O. Amusementsorkest leidden onder algemene directie van Marinus van 't Woud tot opmerkelijke goede uitvoeringen.

Dit alles wees op een gezonde expansie, maar bracht tevens meer en meer aan het licht, dat het onze studio vooral haperde aan ruimte. Wel was sedert November 1932 de naast de studio gelegen villa door aankoop aan

Marinus van 't Woud

het bestaande complex toegevoegd, maar ook deze uitbreiding bleek reeds in 1934 onvoldoende te zijn.
Bleef men in de bestaande toestand berusten, dan zou dit op de duur betekenen, dat de K.R.O., wat het gehalte zijner programma's betrof, onherroepelijk bij andere omroepen ten achter geraakte. Maakte men echter plannen voor de aanbouw en verbouwing der studio's te Hilversum, dan rees onmiddellijk als een schrikbeeld de vraag: „Hoe aan de daarvoor benodigde gelden te komen?" Maar de tijd gaf raad. De draden, welke uit de doolhof van het gestelde dilemma zouden leiden, kreeg men in handen bij de nadering van het jaar 1935.

De uitbreiding van 1932. Boven: de villa, onder: studio en villa

HET TWEEDE LUSTRUM

1935, het jaar waarin de K.R.O. zijn jubileum vierde, werd een feestjaar voor geheel Katholiek Nederland, „Want dit jaar is het K.R.O.-jaar", zoals het duizenden malen klonk in de uitzendingen en ten slotte door draaiorgels gespeeld en door straatjongens gezongen en gefloten werd.

Al dadelijk, tijdens zijn rede in de Nieuwjaarsnacht, zeide Pastoor Perquin:

„Het nieuwe jaar zal ons geven, naar wij van de Katholieken van Nederland verwachten, een bouwfonds, waardoor wij in staat zullen zijn de laatste hand te leggen aan het geheel." Een eerste antwoord op deze oproep was het verrassend initiatief van Z. Exc. jhr mr Ch. J. M. Ruys de Beerenbrouck, minister van staat en voorzitter van de Tweede Kamer, genomen tot vorming van een „Nationaal Comité van aanbeveling voor den K.R.O.", dat zich ten doel stelde de benodigde fondsen voor de bouw van de K.R.O.-studio te verschaffen. In dit comité namen het Doorluchtig Episcopaat, de Katholieke ministers, de minister-president dr Colijn, de minister van binnenlandse zaken, mr de Wilde, verder Katholieken van alle rang en stand en vele niet-Katholieken zitting. Om de werkzaamheden van dit comité te ondersteunen en aan te vullen, en tevens om aan iedere Katholiek in den lande gelegenheid te bieden om een bouwsteentje bij te dragen, werd door het hele land een jubileumactie (de zogenaamde „zakjesactie") ingezet. Aan alle Katholieken werd een zogenaamd jubileumcouvert bezorgd, bevattende onder meer een zakje, waarin de feestgave moest worden gestort. Dit zakje diende dan te worden gesloten met een bijbehorende knoop en vóór 13 October te worden ingeleverd. Wanneer men bedenkt, dat in totaal zeshonderdduizend couverts werden bezorgd, dan laat zich begrijpen, dat de uitvoering van deze actie, berustend bij de propagandaafdeling van de K.R.O., waarlijk geen sinecure geweest is. Zo snel en afdoende had de actie dan ook niet kunnen worden uitgevoerd, indien niet een leger van K.R.O.-ijveraars, onder wie vele leden van de geestelijkheid, spontane medewerking had verleend. Het wachten was

Het „K.R.O.-zakje". Hier wordt het „slijk der aarde" tot een hecht bouwcement!

nu op antwoord van Katholiek Nederland. Plaatselijke vertegenwoordigers van de K.R.O., corporaties en particulieren stelden alles in het werk, om het welslagen der actie te verzekeren. In de Katholieke Radio Gids werden met artikelen, prijsvragen en wedstrijden, de abonné's op het grote belang van hun medewerking gewezen. Pastoor Perquin hield keer op keer de luisteraars voor, dat het wel en wee, ja, de toekomst van de Katholieke Omroep in Nederland in hun handen gelegd was. Met het naderen van de grote dag, waarop de uitslag van de actie zou worden bekend gemaakt, nam de spanning voelbaar toe. Of en in hoeverre de Katholieke radiomobilisatie van de eerste jaarhelft vrucht zou dragen, werd de albeheersende vraag.

Zondag 13 October, de dag der feestviering, brak aan. 's Middags, na een drukbezochte receptie, volgde de feestvergadering in het gebouw „Tivoli". Nadat verschillende sprekers het woord hadden gevoerd, verhief zich de voorzitter van het Nationaal Comité van aanbeveling, Zijne Excellentie jhr mr Ch. Ruys de Beerenbrouck voor het uitspreken van zijn rede. Allereerst deelde hij mede, dat het Hare Majesteit koningin Wilhelmina had behaagd de heer P. A. M. Speet te benoemen tot ridder in de orde van Oranje-Nassau. Daarna deelde hij onder ademloze stilte mede, dat de jubileumactie had opgebracht: f 106.500.— (een bedrag dat met nagekomen giften is opgelopen tot bijna f 130.000.—). Is het nodig te zeggen, dat deze mededeling door de aanwezigen met een stormachtig applaus werd begroet? Eens te meer was gebleken, hoezeer ons Katholieke volk het ideaal van Pastoor Perquin had begrepen en tot het zijne gemaakt. De nieuwe K.R.O.-studio zou in waarheid een monument van katholieke gemeenschapszin worden.

14 Juli 1936
De studio-chef R. Steens sluit definitief de K.R.O. studio (bijgenaamd „de oude") aan de Emmastraat 52 te Hilversum.

EEN NIEUWE STUDIO

NOG in de zomer van 1935 werd de Utrechtse architect Willem Maas opgedragen een definitief bouwplan uit te werken. De aannemer Henk Fennis te Bussum werd, na de gebruikelijke aanbesteding, met de bouw zelve belast.

1936 — het bouwjaar!

Op de dag, waarop heel Parijs de bestorming van de Bastille herdacht, trok het kruiersvolk, hoofdrolspelers in het rumoerig transportprogramma „Wij gaan verhuizen!" de oude studio binnen.

Drie dagen later prijkte voor dat deel der studio dat tot dan toe „de villa" genoemd werd, een bord met opschrift „Dit perceel wordt gesloopt". Men was, zoals dat in de bouwerswereld heet, „op slopenshoogte" gekomen.

AANBESTEDING

Op MAANDAG 27 JULI 1936 zal door de Stichting „KATHOLIEKE RADIO OMROEP", in haar gebouw Emmastraat 52 te Hilversum, des voormiddags 11 uur, onder R. K. georganiseerde aannemers, worden aanbesteed:

HET BOUWEN VAN EEN RADIO-STUDIO MET BIJKOMENDE WERKEN

op haar terrein te Hilversum, overeenkomstig het bestek en de tekeningen, welke uitsluitend tegen opzending van 15 gulden, per postwissel of per giro (No. 275000), worden toegezonden door het Hoofdkantoor van de K. R. O., Heerengracht 118, Amsterdam.

Bij ongeschonden inlevering van bestek en tekeningen, uiterlijk drie dagen na de aanbesteding, zal 7 gulden worden teruggetaald.

De Architect WILLEM MAAS
Donkere Gaard 4 bis - Utrecht

3103

27 Juli 1936: De aanbesteding van het nieuwe studiogebouw. Om de tafel tijdens het voorlezen van de inschrijvingen: pater Dito - Paul Speet - Willem Maas - pastoor Perquin - burgemeester Kampschoër. Voor de tafel met de microfoon: Alex van Wayenburg.

De villa gesloopt; nu graven voor de nieuwe funderingen.
Inzet: En zo zou het worden.

Het K.R.O. orkest in de toneelzaal van „Het Hof van Holland".

Wij gingen dus verhuizen. Het theatergebouw van het Hilversumse restaurantbedrijf „Het Hof van Holland" was namelijk grondig vertimmerd tot hulpstudio. Een ware doolhof van hokjes, gangen en vertrekjes, deze noodbehuizing, waar iedere niet-ingewijde noodwendig op dwaalwegen geraakte tussen gevaarlijke stellages en dwarsbalken met gapende donkere catacombenruimten daaronder. Een toverslot van allerlei wonderlijke acoustische effecten.

Een, voor het radio-oor althans, helse kracht, waar geluiden sudderden, kreunden, tonen samensmolten tot daverende erupties. Een echoput van altijd toeslaande deuren. Houd maar eens het hoofd koel in het kantoor van de studiochef, wanneer daar — o gruwelkamer! — ook gasten binnen gelaten, jassen geborgen, gramofoonplaten opgestapeld, bezoekers te woord gestaan, formulieren op een typemachine ingevuld worden, terwijl op gezette tijden een driftig voetgestamp op het plafond, ten teken, dat de omroeper daarboven het zoveelste programmanummer ging aankondigen, om stilte maande. Bevreemdt het u nog te horen, dat een technicus achterwaarts door het loketje van zijn contrôle sprong en een omroeper langs de trapleuning naar omlaag zwierde, wanneer u weet, dat in de omroepkamer het fonteintje microfonisch hoorbaar klaterde, de telefoon keer op keer ratelde, omdat er weer iemand ziek was, en de ganse lieve dag nijvere lieden in en uitliepen, zo zij niet op het gangetje vlak naast met andere nijvere lieden luidruchtig stonden te confereren? Sla willekeurig een bladzijde van het logboek dier hulpstudio open en gij zult die periode tussen afbraak en opbouw in tal van verzuchtingen uitgemeten zien. Maar genoeg — aan alle beproeving komt een eind en zo ook hier.

Op 8 Mei 1938 annonceerde de omroeper-van-dienst de „publieke veiling van de oude K.R.O.-studio voor de definitieve verhuizing naar de nieuwe studio's, ten overstaan van notaris Knobbel" en riep weer, maar nu verheugd, als alles samenvattende titel, uit:

„Wij gaan verhuizen!"

Pastoor Perquin en Willem Maas tijdens de eerste steenlegging.

Op 16 December 1936 had Pastoor Perquin, de man die eens het fundament legde voor de grote K.R.O.-organisatie, de eerste steen gelegd voor de nieuwe studio. Anderhalf jaar later, op 10 Mei 1938, werd deze studio ingewijd door de aartsbisschop van Utrecht, Z. H. Exc. mgr J. de Jong.

Boven: voorzitter en directeur bespreken de plannen.

Rechts: Tijdens de bouw komen pastoor, pater Dito en studiochef Steens poolshoogte nemen.

De grote concertstudio tijdens de bouw en na de voltooiïng.

Een der gevelplastieken van Suzanne Nicolas

10 Mei 1938: Z.H.E. mgr J. de Jong wijdt de nieuwe studio in.
Links: mgr dr Verhoeven; rechts: studiochef Steens.

Gelukwens van Z.H. Paus Pius XI.

De opening van de nieuwe studio, die wij het meesterwerk van Willem Maas z.g. durven te noemen, moet wel een dag van intense voldoening voor Pastoor Perquin geweest zijn.

De studio, die ook thans nog aan zeer hoge eisen voldoet was destijds welhaast volmaakt te noemen. Dat de steeds groeiende K.R.O. thans behoefte heeft aan meer ruimte, is de studio niet als een tekort aan te rekenen. Zij werd immers gebouwd naar de toen bestaande behoefte en men kon nog niet voorzien, dat een oorlog met al zijn naweeën de uitbreiding, voor welke terreinen beschikbaar waren, zou tegenhouden. Op de gevel werd in fraaie plastieken van Suzanne Nicolas, echtgenote van de glazenier, een drievoudig symbool aangebracht van de hoogste Waarheid, het hoogste Goed en de hoogste Schoonheid, van God, Wiens glorie de K.R.O. vanaf de daken wil verkondigen.

Een voorgevel, die een geheel programma omvatte. En wat er achter die gevel lag bleek wel heel geschikt om dit programma te verwezenlijken. Een studio, die niet slechts technisch uitmuntend was, maar ook acoustisch zeer gelukkig uitgevallen en door haar inrichting en versiering een waardige woning van geloof, wetenschap en kunst. Ja, de studio was de kroon op het werk van Pastoor Perquin. Niet lang echter zou deze er regeren. Weinige maanden na de plechtige opening werd hij opgeroepen om rekenschap te geven van zijn zo voortreffelijk uitgeoefend rentmeesterschap.

Tijdens de openingsplechtigheid in de grote concertstudio. Op de eerste rij v.r.n.l.: mgr Marshall, prof. dr Gerbrandy. mgr Möllmann, dr ir Damme, mgr Giobbe, mgr de Jong, pastoor Perquin, minister van Boeyen.

Minister van Boeyen feliciteert pastoor Perquin.

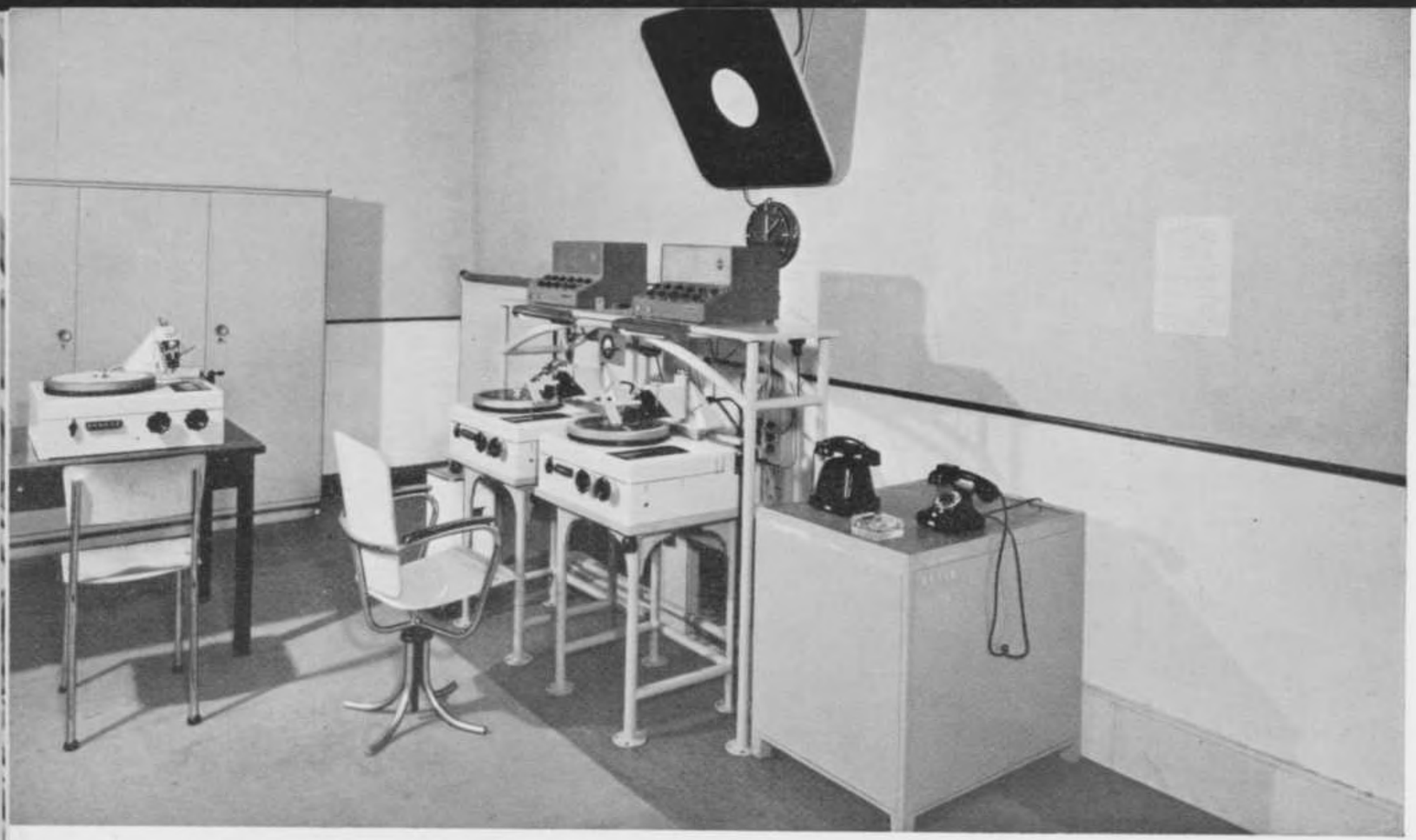
In de hal wordt de aandacht van de bezoeker getroffen door de muurschildering van Charles Eyck. De voorstelling is gebaseerd op Paulus' brief aan de Romeinen (Rom. X, 18): „Hun stem heeft zich over heel de aarde verbreid en hun woorden tot aan de uiteinden der wereld"; en de brief aan de Ephesiërs (Eph. VI, 12): „Want niet tegen vlees en bloed geldt onze strijd, maar tegen heerschappijen en machten, tegen wereldbeheersers dezer duisternis, tegen de boze geesten in de lucht".
(„est nobis colluctatio contra spiritualia nequitiae in caelestibus")

In de schildering zijn drie gedachten verwerkt: het strijdbare, het lerende en het artistieke, als de drie voorname factoren van de omroep.

Het strijdbare voorgesteld als St. Joris met de draak.
Het lerende voorgesteld door godgeleerdheid en wijsbegeerte in de personen van St. Augustinus en St. Thomas van Aquine.
Het artistieke door welsprekendheid, dichtkunst, muziek; dit alles verbonden tot een geheel door de boog, die alles tezamen bindt.

Het technisch centrum van de studio is centraal gelegen. In deze apparatenkamer zijn nagenoeg alle geluidsversterkers ondergebracht. Ook de signaallijnen van alle studio's komen hier binnen.
Onder: de contrôlekamer.
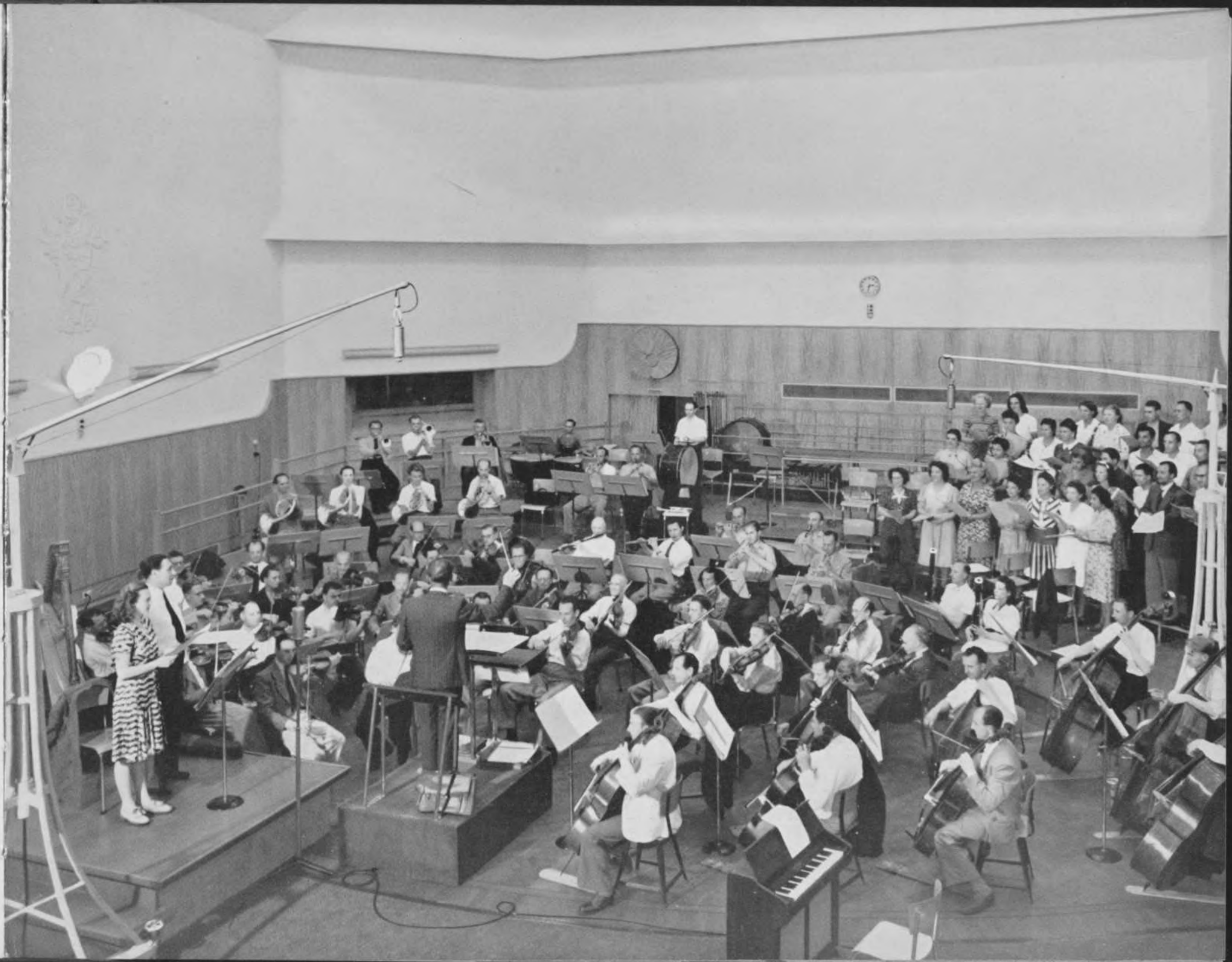

De apparatuur voor het maken van gramofoonplaten.

De technicus Tondeur bezig met een „plaat"opname.

Marinus van 't Woud dirigeert in de concert-studio

NA DE DOOD VAN PASTOOR PERQUIN

DE verslagenheid was groot, maar had men de sombere auguren van dat ogenblik (wij leven in de periode van München) wat beter verstaan, dan zou zich al terstond een gevoel van dankbaarheid gemengd hebben door de droefheid om het verlies. Hoeveel erger immers zou het geweest zijn, als de oprichter de Duitse bezetting had moeten beleven.
Inmiddels werd tot tweede voorzitter van de K.R.O. benoemd, pater Lr J. Dito O.P. Een benoeming, die geen opzien kon baren, want pater Dito was al tal van jaren de naaste medewerker van Pastoor Perquin geweest; als het ware voorbestemd tot diens opvolger en volledig ingewijd in de talloze geheimen van het ingewikkelde omroepbedrijf. Bovendien had de radio Pater Dito's volledige belangstelling en sympathie. Weinig kon de nieuwe voorzitter, die met zoveel graagte en zo vol grote plannen zijn functie had aan-

vaard, bevroeden hoe onmenselijk zwaar deze last weldra op hem drukken zou. Immers, het tijdstip van de Duitse inval naderde snel en de eisen, die gedurende de bezetting gesteld werden aan de leidende figuren van de grote Katholieke instellingen, waren onnoemelijk zwaar.

Zo wachtte de tweede voorzitter een taak, die misschien weinig lichter was dan die van de eerste voorzitter en zeker veel minder dankbaar. Immers, nadat kortstondige illusies in de eerste dagen van de Nederlandse Unie in rook waren opgegaan, zou al terstond duidelijk worden, dat de enige taak was, de K.R.O. zo spoedig en zo geruisloos mogelijk uit de aether te laten verdwijnen. Een bedroevend eindresultaat, dat minder spectaculair was dan de krachtige omroep in het prachtige huis, waarop Pastoor Perquin op het eind van zijn leven het oog gevestigd had kunnen houden. Een eindresultaat, waarom men nimmer iemand zal toejuichen. Een eindresultaat, dat bovendien bereikt moest worden in een tijd, waarin men nu eenmaal geen fout mocht maken en waarin vaak zonder begrip en genadeloos hard geoordeeld werd over degenen, die wel een fout maakten, hoewel zij allerminst „fout waren".

Wij lopen echter op de historie vooruit. Nog anderhalf jaar scheidt ons van de Duitse inval. Anderhalf jaar, waarin de nieuwe voorzitter de faam van zijn kwaliteiten bevestigde. Pater Dito liet zich kennen als een man van enorme werkkracht en werklust. Altijd was hij bezig voor de K.R.O., zijn omroep. Voor de medewerkers bleek hij een sterk sociaal voelend superieur te zijn, die steeds een open oor had voor hun gerede grieven. Wat het eigenlijke radiowerk betreft, hier bleef zijn voorkeur uitgaan naar het Radio Missiewerk en de werelduitzendingen, die reeds vroeger voornamelijk door zijn toedoen tot stand gekomen waren.

OORLOG

DE oorlog breekt uit. Hoewel iedereen zich laaft aan de hoop, dat wij er evenals in 1914 buiten zullen blijven, dringt de ernst van de toestand toch tot iedereen door. Ook in de omroepwereld manifesteert zich de voortdurende dreiging. De regering wenst dag en nacht microfoons ter beschikking te hebben te Den Haag, die rechtstreeks met de zenders in verbinding staan. De K.R.O. werkt met de andere omroepen samen, om de wens van de regering te vervullen. Op een prille Meimorgen weten wij, dat wij een ijdele hoop gekoesterd hebben. Ook Nederland is overvallen. Gedurende de eerste dagen volgen de gebeurtenissen elkander in een te snel tempo op, om de bestuurderen van de K.R.O. in staat te stellen, een overzicht te krijgen van de situatie waarin de omroep is komen te verkeren. De berichten en de feiten zijn verward en lijken vaak onderling in tegenspraak. Op de morgen van de elfde Mei werd op last van de regering een werkverdeling opgesteld voor een programma over slechts één zender, waarin ook de K.R.O. zijn aandeel had. Er zal wel nimmer met zulk een gespannen aandacht naar de radio geluisterd zijn als in die dagen. Telkens weer wordt het programma onderbroken door de enerverende meldingen van de luchtwacht. De berichten over de militaire situatie zijn weinigzeggend voor de overgrote meerderheid van de luisteraars, veelbetekenend voor enkele ingewijden. Maar op 14 Mei komt de tijding, die voor niemand iets aan duidelijkheid te wensen overlaat: Hare Majesteit de Koningin naar Engeland vertrokken. Afschuwelijk zijn de berichten, die de omroep in de rampzalige dagen moet doorgeven. Nog is de capitulatieverklaring van generaal Winkelman niet verklonken, waarin reeds een tip wordt opgelicht van de sluier, die in weerwil van alle geruchten toch nog over het lot van Rotterdam ligt uitgespreid, of daar klinkt reeds de eerste Duitse militaire stem door de aether: „Den

Helder wordt nog na de capitulatie gebombardeerd. Het opperbevel wordt verzocht, verbodsorders uit te vaardigen."

In alle Nederlandse huiskamers schrikt men op. Een Duitse spreker voor een Nederlandse microfoon? Is dat nu mogelijk? Ja, voortaan zal het helaas mogelijk zijn. En nog veel meer zal mogelijk blijken. Er is immers een nieuw tijdvak aangebroken; een nieuwe orde zal worden gevestigd, die stellig niet voor de poorten van de radiostudio's halt zal houden. Integendeel, overtuigd als men in de autoritaire staten is van de enorme waarde van de radio als propagandamateriaal, zal men de omroepen zeker niet op de laatste plaats aan de invloed van betrouwbare Nederlandse besturen willen onttrekken. Er verschijnt al dadelijk na de capitulatie een detachement Rundfunktruppen onder bevel van een Oberleutnant en vier Sonderführer. De heren hebben alles, wat nodig is om een radioprogramma uit te zenden, bij zich. Men is volledig paraat om de taak van de omroepen zo nodig over te nemen, maar voorlopig zal het parool, dat de bezetters de omroepen geven, luiden: gewoon met alles doorgaan. Onthoudt u alleen van alles wat Duitsland kan schaden.

Inderdaad gaat de K.R.O. gewoon door met alles en sluit zijn uitzendingen met het Wilhelmus alsof er geen bezetter bestaat. Maar zo idyllisch blijft de toestand niet. De moeilijkheden stapelen zich opeen. De K.R.O. en de andere omroepen saboteren, heet het.

INSTRUCTIE
==========

Gelet op het Besluit van het Dagelijks Bestuur dato 19 Juni 1940 bepalen wij nadrukkelijk het volgende.

1) Het contact met de Duitse autoriteiten en/of andere Duitse instanties, zowel hier te lande als elders, wordt met uitsluiting van ieder ander namens de K.R.O. slechts onderhouden door de Directie.

2) Het is derhalve aan een ieder verboden (op straffe van ontslag c.q. wijziging van de bestaande positie) zich mondeling of telefonisch of schriftelijk met Duitse autoriteiten of instanties in verbinding te stellen, tenzij hiertoe uitdrukkelijk toestemming is verleend door den Voorzitter of bij diens ontstentenis door den Directeur.

3) Deze uitdrukkelijke toestemming wordt bij dezen verleend aan den heer Mr.G.Bosman, doch slechts voor zover het betreft besprekingen met de Rundfunk-Betreuungsstelle te Hilversum.

AMSTERDAM, 19 JUNI 1940

Voorzitter,

Directeur.

Instructie van voorzitter en directeur in Juni 1940

De aankondigingen van het programma zijn soms zodanig geformuleerd, dat de achterdocht van de bezetter wordt gaande gemaakt. Er worden melodieën uitgezonden, die de Engelse zender met tekst uitzendt als spotliederen op Hitler. Herhaaldelijk klinkt „niet-Arische muziek". Verzoeken van de adspirant-leider Mussert worden genegeerd. Ja, al spoedig blijkt, dat de omroepen slechte instrumenten in handen van de bezetter zijn. Dan komt de order: uit eigen beweging concentreren, anders .... Ja, wat anders? Dit wordt wel duidelijk, wanneer men ziet, met hoe gretige blik de N.S.B. de omroepen observeert. Er is dus voor deze inderdaad aanleiding om na te gaan, in hoeverre men tegemoet kan komen aan de wens van de bezetter tot concentratie. Alles lijkt beter dan een omroep in N.S.B.-handen. Maar neen, het is een waan, dat de Duitsers tevreden zouden zijn met concentratie. Men wenst niet anders dan de knechtschap aan het nationaal-socialisme. Daarom worden de voorstellen tot concentratie van de omroepen dan ook als onbevredigend verworpen, want zij laten geen twijfel aan het vaste voornemen van de omroepen om aan hun beginselen getrouw te blijven. Op 1 December 1940 komt de mededeling, dat de heer Goedewaagen van het departement van volksvoorlich-

VERORDNUNGSBLATT
FÜR DIE BESETZTEN
NIEDERLÄNDISCHEN
GEBIETE
JAHR
1940

VERORDENINGENBLAD
VOOR HET BEZETTE
NEDERLANDSCHE
GEBIED
JAAR
1940

231. Verordnung des Reichskommissars für die besetzten niederländischen Gebiete über die Beschäftigung Deutscher in jüdischen Haushaltungen 701

232. Verordnung des Reichskommissars für die besetzten niederländischen Gebiete über Massnahmen auf dem Gebiete des niederländischen Rundfunks 703

231. Verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied betreffende het doen verrichten van arbeid door Duitschers in joodsche huishoudingen . 701

232. Verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied, houdende maatregelen op het gebied van den Nederlandschen radio-omroep 703

ting en kunsten, ir A. Dubois benoemd heeft tot gemachtigde voor de concentratie. Het is duidelijk, dat de dagen van de K.R.O. geteld zijn. De heren zullen het nu zelf wel gaan doen. Inderdaad, met enkele pennestreken van de concentrator en diens opdrachtgevers wordt het Nederlandse omroepsysteem, uniek in de wereld en volksschepping bij uitnemendheid, geschrapt. Op 16 December 1940 wordt het Centraal Bureau opgeheven, op 23 December wordt het instituut der vrijwillige bijdragen verboden, op 27 December wordt de Nederlandsche Omroep Zender Mij. geconfisqueerd, terwijl op dezelfde datum een radiobelasting in het leven wordt geroepen. Op 12 Maart 1941 wordt het sloperswerk bekroond met de opheffing van de omroepen. In de plaats hiervan komt de beruchte Nederlandse Omroep. De weg voor de Blokzijls, de Keuvels, Klessebessen en Jordaners was geëffend.

Alsof deze periode nog niet triest genoeg was, brak in de winter van 1940 ten gevolge van kortsluiting brand uit in het bekende kantoorgebouw van de K.R.O. aan de Heerengracht 118. Inderhaast was een noodkantoor gevestigd in een pand aan de Jan Luykenstraat te Amsterdam. In deze behuizing, waar men de sfeer van het oude kantoor zo node miste, in dit troosteloze, lege evacuatieverblijf wachtten directie en medewerkers het vonnis af, dat over hen voltrokken zou worden. Weldra kwam nu ook het einde van de Katholieke Radio Gids, die eind 1941 ter ziele ging.

D E D A G E R A A D

DE K.R.O. was niet meer.

Ja toch, hij leefde voort in de harten van millioenen luisteraars, die vaak met weemoed terugdachten aan de vertrouwde geluiden van weleer, aan de troost en de openbaring van woorden, voortkomend uit de Katholieke levensbeschouwing, aan uitzendingen van Mis en Ziekenlof, aan de nooit grievende of kwetsende ontspanningsuitzendingen, die een zo scherpe tegenstelling vormden met het walgelijke Zondagmiddagcabaret van Paulus de Ruyter, kortom aan alles wat de K.R.O. had geboden. Wat de omroep betekend had besefte men nooit dieper dan toen men hem moest missen.

De K.R.O. leefde ook voort in de harten der medewerkers, waarvan de overgrote meerderheid trouw bleef en standvastig. Men bewaarde het contact onderling en met de directie door alle oorlogsjaren tot aan de bevrijding. Op verjaardagen van voorzitter en directeur waren hun ontvangkamers doorgaans te klein om de gelukwensende oud-medewerkers te bevatten. Dan werd er menige oude herinnering opgehaald, de schaarse en met moeite opgespaarde sigaren gingen in rook op, maar het ideaal, de terugkeer van de K.R.O. kreeg steeds vaster vorm.

Men zat niet stil!
In het najaar van 1942 was het contact tot stand gekomen tussen vertegenwoordigers van de Nederlandse omroeporganisaties en vertegenwoordigers van de Nederlandse regering in het bezette gebied, onder andere de heren Vorrink, Verschuur, Schouten en Van Dijk. Voor de K.R.O. was het de heer P. A. M. Speet, die de eerste besprekingen bijwoonde. Ter voorbereiding van het nieuwe radiostelsel voor het bevrijde vaderland werd op 28 December 1943 een omroepcomité opgericht, waarin voor de K.R.O. voorzitter en directeur, Pater Dito en de heer Speet, zitting hadden. Er wordt onder andere contact gelegd met de vertegenwoordiger van de voorlopige regering, de heer W. Drees, met diverse hoge bestuursambtenaren van P.T.T., leden van de Radioraad en andere belangrijke figuren. Een en ander leidt er toe, dat professor mr J. Oranje een taak als regeringsgemachtigde voor radiozaken aanvaardt.

DE Septemberdagen van 1944 breken aan. Herrijzend Nederland vestigt zich te Eindhoven. Het omroepcomité in het nog bezette Noorden weet een afgezant door de linies naar Eindhoven te smokkelen voor overleg.

BEVRIJDING, MAAR NIET VAN DE OMROEP

Maar als in de glorieuze Meidagen van 1945 ook de rest van het land ontzet wordt, blijkt er een ernstig verschil van inzicht te bestaan tussen de omroep van Militair Gezag, Herrijzend Nederland, en het comité van de oude omroeporganisaties.
Deze worden zelfs, nadat zij hun gebouwen weer in bezit hadden genomen, door Militair Gezag uit hun eigendommen verwijderd. De regering neemt aanvankelijk een onduidelijk en later tegen de omroeporganisaties gekante houding aan. Langzaam wordt het duidelijk, dat de herrijzenis van Nederland nog niet de herrijzenis van de K.R.O. betekent. Een tijdperk van grote verwarring, ongewisheid en teleurstelling voor de K.R.O.-bestuurders en -medewerkers is aangebroken. Het is in deze periode, dat het Hoogwaardig Episcopaat het roer van de K.R.O. in andere handen legt. Pater Dito, die in het laatst van de oorlog naar Londen had weten uit te wijken, had daar vele internationale relaties ontmoet uit allerlei landen van Europa en uit de Verenigde Staten. Reeds vroeger was Pater Dito op internationaal gebied werkzaam geweest, als een der stuwende krachten van het B.C.I.R. (Bureau Catholique International de Radio-

Henri Brautigam, vóór de oorlog Hoofdinspecteur der Propaganda afdeling van de K.R.O., sloot zich aan bij het verzet tegen de Duitse overweldiger en trok in September 1944 naar Brabant, naar een post op de Vloeiweide in de bossen van Rijsbergen. Daar, in het huis van de boswachter Neef, bevond zich een geheime zender die Londen en de geallieerde legers geregeld van berichten voorzag. Over de aldaar gestationneerde verzetsgroep werd Henri Brautigam aangesteld als ondercommandant onder de schuilnaam „Oom Piet". Hijzelf werd speciaal belast met het verkennen der Duitse stellingen.

Op 4 October 1944 werd de boswachterswoning door Duitsers omsingeld. Veertien man bonden de strijd aan met tweehonderd Duitsers. Na een wanhopig verweer waarbij zes verzetslieden sneuvelden, werden de overlevenden onder wie zich ook Henri Brautigam bevond, gevangen genomen en op de schietbaan van Bouvigne gefusilleerd.

Met Henri Brautigam heeft het Vaderland een held verloren, de Kerk een trouwe, edele zoon, de omroep een toegewijd werker.

diffusion). Wij vermeldden ook al zijn voorkeur voor de werelduitzendingen van de K.R.O. en het radiomissiewerk. Te Londen echter nam het internationale werk hem eerst volledig in beslag.

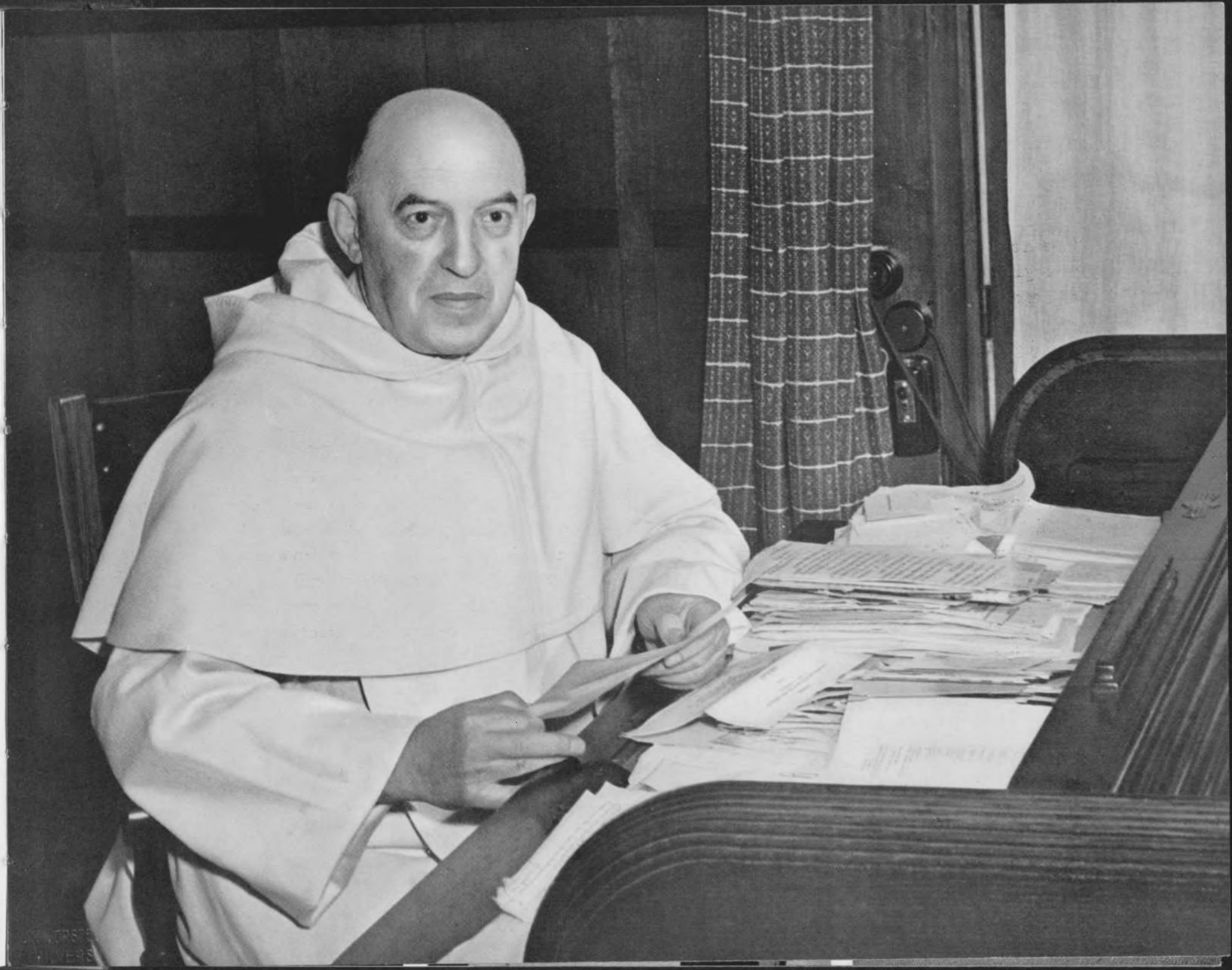
Pater Dito zou zich voortaan aan het internationale Katholieke radiobureau wijden, dat zich eerlang centraal te Fribourg in Zwitserland zou vestigen. Als derde voorzitter van de K.R.O. werd benoemd professor dr J. B. Kors O.P., tot de oorlog een der corypheeën van de Katholieke Universiteit van Nijmegen, een man bij wie geleerdheid en wijsheid gelijke tred hielden. De bekendheid van professor Kors was niet beperkt gebleven tot Katholieke kringen, ook daarbuiten had zijn naam een voortreffelijke klank.

Professor Kors was een man, die midden in het maatschappelijk leven stond en talrijk waren de leidende figuren uit het Katholieke leven, die hun wetenschappelijke vorming aan hem te danken hadden en voor wie zijn woord een groot gezag had. Dominicaan in hart en nieren als zijn beide voorgangers, was ook hij geboeid door de enorme mogelijkheden, die de radio bood voor het uitdragen van de Katholieke levensbeschouwing. Door het oorlogsgeweld beroofd van zijn gehele boekerij en van zijn levenswerk, de dictaten voor zijn colleges, was professor Kors toch reeds gedwongen, na de oorlog een nieuw begin te maken.

Zo kon het gebeuren, dat deze man van de wetenschap de grote en ogenschijnlijk niet in de lijn liggende stap naar het modernste publiciteitsorgaan, de omroep, deed, niet slechts in gehoorzaamheid aan zijn oversten, maar als uit eigen ambitie en bereid zijn beste krachten in te zetten voor de K.R.O., die opnieuw zeer hachelijke uren doormaakte. Want, wij schreven het reeds, bij de herrijzenis van het vaderland scheen de herrijzenis van de K.R.O. niet inbegrepen te zijn. Alle krachten schenen zich te bundelen, om de terugkeer van de omroeporganisaties te verhinderen.

Slagwoorden, die in de politiek der naoorlogse dagen opgeld deden, werden gretig toegepast op de radio. De samenwerking van zeer verschillende groepen, die in de oorlog mogelijk was gebleken, toen het gemeenschappelijke belang van verzet tegen de onderdrukker alles scheen te overheersen, had velen in de waan gebracht, dat het tijdstip van eenheid thans was aangebroken. De omroep moest „nationaal" zijn, zo heette het, alsof men de door het volk zelf geschapen en vrijwillig in stand gehouden vorm van de omroep in Nederland niet bij uitstek nationaal mocht noemen. De omroeporganisaties waren sectarisch, zo werd voortdurend smadelijk beweerd. Kortom, niets werd onbeproefd gelaten, om de volksopinie tegen de omroeporganisaties te keren. Helaas moet gezegd worden, dat de R.K. Pers in deze dagen niet altijd naast de K.R.O. stond, hoewel men toch de Katholieke krant met dezelfde wapenen had kunnen aanvallen, waarmede men de K.R.O. te lijf ging. De Maasbode en De Gelderlander echter kozen terstond

Prof. dr J. B. Kors O.P.

partij voor een autonome Katholieke omroep. Bij deze bladen voegden zich al spoedig De Tijd en enkele andere.

Welk een behoefte had in die dagen de omroep, die zich nog niet door de aether hoorbaar kon maken, aan een spreektrompet in de vorm van het bekende omroeporgaan, de Katholieke Radio Gids. Hoe werd verlangd naar de terugkeer van dit blad. Alle toebereidselen werden getroffen, er verschenen zelfs enkele nummers, die bij gebrek aan abonné's bij de kerken gevent en gretig gekocht werden. Toen kwam eensklaps op 6 Juli 1945 van Militair Gezag het verbod tot uitgeven van radiogidsen, alsof het staatsgevaarlijke geschriften betrof. Het verbod werd uitgevaardigd „gehoord de minister van binnenlandse zaken, Z. Exc. Beel".

De dagen van bezetting leken herleefd. Men ontkwam niet aan de indruk, dat hier het Militair Gezag gehanteerd werd tot het bereiken van een politiek doel.

Nog altijd zond Herrijzend Nederland uit in de eigendommen van de Nederlandse omroeporganisaties, die zelf niet aan bod kwamen. Er was volgens de wens van minister Beel wel een „Commissie voor de radio-omroep" opgericht, bestaande uit bestuurderen van de omroeporganisaties, maar ook deze commissie kreeg geen kans, om de taak van Herrijzend Nederland over te nemen. De hiervoor bepaalde data werden telkens weer uitgesteld.

In dezelfde zomer echter werd na een verklaring van de minister-president Schermerhorn de Stichting Radio Nederland in Overgangstijd opgericht onder een bestuur, waarvan mr L. A. Kesper voorzitter was (elk der omroeporganisaties had in het bestuur één afgevaardigde). Aan professor Oranje werd ontslag verleend, Herrijzend Nederland en de Commissie voor de radio-omroep verdwenen.

Het in werking treden van de Stichting Radio Nederland in Overgangstijd betekende de gedeeltelijke terugkeer van de omroeporganisaties. Deze toch zouden optreden als programma-samenstellende organen. Uitvoering, techniek en administratie zouden geheel in handen zijn van Radio Nederland. Het ideaal was dus nog lang niet bereikt, maar er zou toch weer een Katholiek programma in de aether zijn onder verantwoordelijkheid van de K.R.O.

TERUG IN DE AETHER

D E K. R. O. T E R U G

OP 20 Januari 1946 keerde de K.R.O. terug in de aether.

Met grote dankbaarheid dient gewag te worden gemaakt van de steun van het Hoogwaardig Episcopaat en op de eerste plaats van Zijne Eminentie Johannes kardinaal de Jong, Die zich in een, aan duidelijkheid niets te wensen overlatende, schriftelijke verklaring aan professor Kors op het standpunt plaatste, dat de terugkeer van de K.R.O. in de oude vorm gewenst was. De invloed van dit schrijven op de gang van zaken is onberekenbaar groot geweest. Voor een niet gering deel ook is het herwonnen aanzien van de K.R.O. en het herstelde vertrouwen van de luisteraars te danken aan de figuur van professor Kors.

De Stichting Radio Nederland in Overgangstijd bleek allerminst een instituut zonder gebreken. In deze stichting waren zovele tegenstanders van de omroeporganisaties geconcentreerd, dat de samenwerking tussen het samenstellende en het uitvoerende orgaan slechts stroef kon gaan. Op initiatief van de toenmalige minister van onderwijs, kunsten en wetenschappen, dr Jos. Gielen,

De programmaleiding na 1945: mr Willy Wagenaar - Toon Rammelt en Theo Meester.

Dom. B. Brockbernd O.S.B. en de Schola Cantorum.

Manus Willemsen, hoofd van de afdeling muziek, en zijn assistent Jan Frencken.

Mia Smelt en Pieter van Niehof in een programma „voor de vrouw".

werd daarom op 20 Februari 1947 een nieuwe stichting in het leven geroepen, de „Nederlandse Radio Unie", waarin gepoogd was zoveel mogelijk de fouten van Radio Nederland in Overgangstijd te vermijden.
Dat dit ook goeddeels gelukt is mag een zeer grote verdienste genoemd worden van de huidige professor dr Jos. Gielen, wien de omroepen veel dank verschuldigd zijn.
Veel scherpe kanten zijn afgeslepen en al te eenzijdige interpretaties zijn herzien. Sedert laatstgenoemde datum is in de status van de omroep in Nederland geen wijziging gekomen. Het wachten is op de nieuwe radiowet, die naar verschillende ministers reeds verklaard hebben, in elk geval gebaseerd zal zijn op het voortbestaan van de omroepen, die de grote geestelijke stromingen in ons volk vrij zullen weerspiegelen. Men mag dus aannemen, dat de K.R.O. tot in lengte van dagen veilig is gesteld. Een schone en tot dankbaarheid stemmende conclusie van dit herdenkingsboek bij het zilveren jubileum.
Mogen wij hiermede besluiten. Het tijdstip voor een gave en volledige geschiedschrijving van de K.R.O. in het naoorlogse tijdsgewricht is nog niet aangebroken. Daartoe is afstand nodig en wij zitten er nog midden in. De ons toegemeten ruimte liet bovendien slechts toe,

„De Zonnebloem" - Alex van Wayenburg en Jo Eikhoudt.

De K.R.O. omroepdienst: Herman Fikkert - Martha Doyle - Tom Huygen en Pieter van Niehof.

De „Schoolradio" - Tom Bouws - Lenie Verstegen - Manus Willemsen en Ton van Tomputte.

de grote lijnen te volgen. Hoeveel hadden wij u nog kunnen vertellen! Zou niet de wederopbouw van de K.R.O. een uitvoerig verhaal waard zijn?

MOCHTEN wij, schrijvend over het verleden, namen noemen die bij de luisteraars, de vertrouwde klank van vriendennamen hebben gekregen, de na-oorlogse periode was in dit opzicht niet minder rijk. Namen als Jan de Cler, Ger de Roos en Leo Pagano zijn even vast verankerd in de herinnering der luisteraars als die van de oudere medewerkers. Louis Lutz, Manus Willemsen, Mr Willy Wagenaar, Wim Quint, Tom Bouws en Leni Verstegen, Dico van der Meer en Klaas van Beeck — de laatst genoemde twee hadden reeds voor de oorlog naam, doch werden pas na de oorlog vast aan de K.R.O. verbonden — zijn algemeen bekend. Pater Brockbernd, onze liturgist, ontvangt post van luisteraars ook uit de landen, die minder rijk bedeeld zijn met uitzendingen op het gebied

van de godsdienst. Het omroepcorps, geheel uit nieuwe krachten samengesteld, mag zich als van ouds in populariteit verheugen. De nieuwe regisseurs, Herbert Perquin en Willem Tollenaar, van wie eerstgenoemde de omroep inmiddels weer verwisselde voor de film, ontwikkelden zich tot meesters in hun vak. Hoeveel namen van voor het bedrijf niet minder belangrijke functionarissen, die achter de schermen werken, zouden wij hier nog bij kunnen noemen. Wij moeten ons helaas beperken tot hen, die bij de luisteraars bekend zijn. In het algemeen mag echter met dankbaarheid en voldoening geconstateerd worden, dat de K.R.O. in staat is gebleken na de oorlog een aantal jongeren tot zich te trekken en aan zijn staf te verbinden, die ongetwijfeld de toekomst van de omroep in dit opzicht waarborgen.

En ware het niet wenselijk geweest, dit verhaal te doen, om daardoor in het licht te stellen, dat de titel „wederoprichter van de K.R.O.", die de huidige voorzitter professor Kors toekomt, even veelbetekenend is als de titel „oprichter" van Pastoor Perquin? Ware het niet wenselijk geweest, om ook de verdiensten van directeur Speet bij de wederoprichting duidelijker naar voren te brengen? Zeker had het een boeiend verhaal kunnen worden.

En geen sombere bladzijde of hij zou verhelderd zijn door de humor van zovele uitstekende en niet genoeg te loven medewerkers, zonder wier geestdrift, élan en begaafdheid nooit bereikt had kunnen worden, wat bereikt is. Want de momenten zijn niet zeldzaam, waarop plichtsbetrachting niet voldoende zou zijn

Lenie Verstegen en Wim Quint met de kleutervertelling.

„Wie komt er in mijn hokje".

„De Wigwam" - Het opperhoofd en de „Karekieten" o.l.v. Willy François.

Het dagelijks bestuur in vergadering bijeen.

geweest om tot resultaten te komen, maar waarop de inzet van de gehele persoon noodzakelijk was. Zulk een inzet, wie zou hem kunnen vergen? Hij is ook nooit gevergd maar steeds van ganser harte geboden.

Zo moge het blijven tot zegen van het prachtige werk en hierdoor tot heil van ons volk, in het bijzonder van ons Katholieke volksdeel.
God geve het!

Boven: Het Symphonette-orkest onder leiding van Marinus van 't Woud

Onder: Het Amusementsorkest, waarvoor Klaas van Beeck de dirigeerstok zwaait

Twaalf jaar geleden werd 't nieuwe K.R.O.-studiogebouw in gebruik genomen en daarmede werd feitelijk het min of meer provisorische stadium, waarin de studio inrichting toen nog verkeerde, definitief afgesloten.

Zeker, wij konden met recht trots zijn op ons nieuwe studiogebouw, dat tot de allerbeste van Europa behoorde!

Maar de ontwikkeling van de techniek staat niet stil. Evenals het programma — en grotendeels daarmee samengaande — beweegt de omroeptechniek zich nog steeds in stijgende lijn en heeft thans een peil bereikt, dat welhaast het ideale benadert. Gestimuleerd door de verlangens van de programmastaf enerzijds en de luisteraars anderzijds en steunend op de talrijke dagelijkse ervaringen, werden de ontwerpers en constructeurs geïnspireerd tot het vinden van nieuwe wegen en het verbeteren van de oude.

Deze ontwikkeling maakte een vernieuwing van de hoorspelstudio's noodzakelijk. Het oude complex werd gesloopt en op 17 April 1950 konden de nieuwe studio's in gebruik worden genomen.

Het resultaat is geworden: een aantal acoustisch ideale ruimten, waarin technici en regisseurs met het ter beschikking staande stemmen-materiaal welhaast onbegrensde

mogelijkheden hebben, en een ultramoderne contrôlekamer, voorzien van de nieuwste producten uit de technische werkplaatsen.

Links: de z.g. ,,dode" ruimte, waarvan de acoustiek — door een bekleding met glaswolmatrassen, welke het geluid dusdanig absorberen, dat geen nagalm ontstaat — volkomen overeenstemt met die van de open lucht. Hierin zijn ook tegel en grindpaden aangebracht, terwijl natuurlijk het onontbeerlijke ,,bad", dat zulke gewichtige diensten bewijst bij alle scènes, die op, in of bij het water spelen, niet ontbreekt.

Boven: Een van de hoorspelstudio's. De microfoons, welke bevestigd zijn aan de verstelbare armen, kunnen in elke gewenste stand worden gebracht.

Onder: In de contrôlekamer zit de bedieningstechnicus achter een niervormige tafel, waardoor hij alle instrumenten, zoals regelaars, signaalschakelaars en gramofoondraaitafels, onder zijn onmiddellijk bereik heeft. Na veel overleg met technici en regisseurs en talrijke experimenten met houten proefmodellen is men er toe overgegaan deze vorm te kiezen, welke tevens een vrij uitzicht op alle studio's garandeert. Vergeleken met de oude installatie is deze op het oog eenvoudiger, maar wie eens een blik kan slaan achter de panelen zal duizelen van het ingewikkelde binnenwerk.

Boven: Het „Orkest zonder Naam"
o.l.v. Ger de Roos met de „Marketentsters"
en de „Musketiers"

Onder: „De Bietenbouwers".

DE GEWONE MAN zegt er 't zijne van.

Steek eens op, heren!
Rechts: Wim Quint
Links: Jan Matthijssen

Twee bekenden uit de wereld van het amusement:
Piet Lustenhouwer en Dico van der Meer.

Zaterdagavond 9 uur: tijd voor

„NEGEN HEIT DE KLOK"

Boven: In de grote studio bij de „klok uitzending". Rechts: v.r.n.l. Jan de Cler - Piet Lustenhouwer en de technicus Gras in de contrôlekamer tijdens de repetitie.

KRO

KATHOLIEKE RADIO GIDS

Met de K.R.O. viert ook de Katholieke Radio Gids zijn jubileum. Vanaf de dag, dat hij als „Officieel orgaan van den Nederlandschen Bond van R.K. Radio-Vereenigingen en van den Katholieken Draadloozen Omroep" het licht zag tot op heden toe, heeft de Katholieke Radio Gids aan onze omroep onschatbare diensten bewezen. Eerst en vooral door zijn functie van programmablad; zijn redactioneel beleid en typografische verzorging hebben aan de uitzendingen van de K.R.O. een, in de loop der jaren steeds sprekender reliëf gegeven. Onderschatten wij ook niet zijn taak van contactorgaan tussen omroepleiding en luisteraars; vooral in dagen van strijd, toen het erop aankwam, de K.R.O.-getrouwen tot mede-activiteit te prikkelen, maar ook in rustiger tijden bleken voorlichting en opwekking door middel van de K.R. Gids van grote waarde te zijn. En wie zal het vele goeds dat de K.R.O. in de loop van zovele jaren heeft kunnen verrichten, niet gaarne in dankbare erkentelijkheid óók toeschrijven aan de K.R. Gids die immers met haar exploitatie-uitkomsten het vaak zo moeilijke werk van onze omroep gerugsteund heeft?

De nauwe verbondenheid van de K.R.O. en zijn orgaan bleken ook gedurende de bezettingsjaren; toen de K.R.O. gedoemd werd, uit de aether te verdwijnen, verdween ook de K.R. Gids. Na de bevrijding wachtte beiden eenzelfde strijd om het recht van bestaan. Schier onoverkomelijke moeilijkheden waren te overwinnen voordat de herverschijning van de gids mogelijk werd, zij het dan nog in een uiterst beperkte oplage wegens de bepalingen der papierdistributie. Eerst tegen het eind van 1947, toen de papiervoorziening ruimere mogelijkheden tot ontplooiing bood, kon de K.R. Gids zijn snel omhooglopende oplage-curve gaan beschrijven. Resultaten, nimmer tevoren geboekt, werden bereikt dank zij een rusteloze en volhardende activiteit welke in dit jubileumjaar wel een hoogtepunt heeft bereikt. In

1950 immers werden in verschillende plaatsen van ons land jubileum-comité's opgericht, die in samenwerking met propagandisten van de eigen dienst zowel als met agenten en correspondenten een „huis aan huis"-actie voerden. Deze campagne werd daarenboven door een tweede actie onder het motto „leden werft leden" ondersteund, terwijl week aan week advertenties in de K. R. Gids de luisteraars tot deelname aan deze acties opwekten.

De bereikte resultaten stemmen tot dankbaarheid en verheugenis. Dankbaarheid voor de offerzin van de Katholieke luisteraar jegens zijn omroep; verheugenis om de belofte voor de toekomst, welke in de behaalde cijfers ligt besloten. Want wanneer de te verwachte aanwas van gids-abonné's, die wij zien als evenzovele leden van de K.R.O., in een nabije toekomst werkelijkheid wordt, dan sterkt ons dit nieuwe bewijs van de liefde welke Katholiek Nederland zijn eigen omroep en het ideaal, dat zijn oorsprong en richtsnoer is, toedraagt, in de overtuiging, „dat de K.R.O. voorgoed verankerd ligt in de ziel van ons Katholieke volk, zo stevig dat, wat er ook gebeure, het zijn radio nooit weer zal prijsgeven".

De Heer H. A. v. d. Poll, procuratiehouder van de Katholieke Radio Gids

Gids-administratie en administratie voor de K.R.O.-tournées

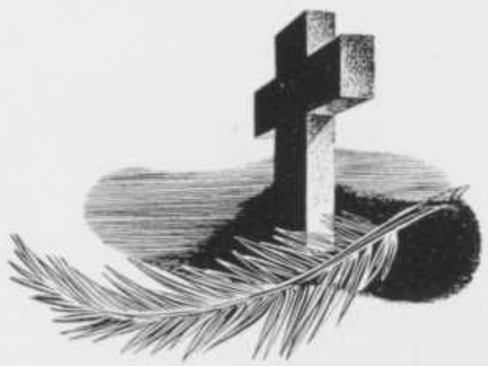

KRO

IN MEMORIAM

MR H. A. J. H. FRANSES
W. GALESLOOT
H. HERMANS
DR W. G. J. VAN KOEVERDEN
PASTOOR L. H. PERQUIN O.P.
JHR MR CH. J. M. RUYS DE BEERENBROUCK
C. H. TWAALFHOVEN
MGR DR TH. J. F. VERHOEVEN

in leven bestuursleden van de Katholieke Radio Omroep

F. BONTEN, *assistent boekhouder*
H. BRAUTIGAM, *hoofdinsp. propagandadienst*
H. BRONK, *redacteur K. R. Gids*
A. VAN ELST, *musicus*
TH. ERFTEMEIJER, *typiste*
A. VAN GRONINGEN, *telefoniste*
A. VAN HARDERWIJK, *musicus*
P. KROON, *kantoorbediende*
G. LAKMAKER, *musicus*
R. MENSENKAMP, *musicus*
A. OBERSTEIN, *musicus*
J. OVERSTE, *musicus*
J. SAMSON, *procuratiehouder K. R. Gids*
F. SNELLENS, *procuratiehouder K. R. Gids*
H. VERHEGGEN, *rayon propagandist*
K. WARBURG, *musicus*

COLOPHON

Samenstelling: Louis Lutz en Ton van Tomputte - Fotografische medewerking: J. J. Kok, J. H. C. Vermeulen, J. Vorstelman, N. V. Philips' Telecommunicatie Ind. v/h N. S. F. N. V., allen te Hilversum - Illustratieve medewerking: C. Teeuwisse
Druk: N. V. Drukkerij Sigfried, Amsterdam - Bindwerk: J. Brandt & Zoon